

Zločini terjajo zadoščanje

Krvnik koroških Slovencev Maier-Kaibitsch pred sodiščem

Celovec, 15. 10. 1947.

V torek 14. oktobra 1947 se je pričel pred ljudskim sodiščem v Celovcu proces proti vojnemu zločincu in zatiralcu koroških Slovencev SS-Standartenführerju Maier-Kaibitschu. Celovškemu senatu graškega ljudskega sodišča predseduje predsednik deželnega sodišča dr. Kugler, prisednika sta dr. Mittelberger in dr. Gregori, državni tožilec je dr. Suppan, zagovornik dr. Dörflinger.

SODIŠČE OVIRA DOSTOP KOROŠKIM SLOVENCEM

Organizacije koroških Slovencev so zahtevale za slovenske izseljence, politične preganjance in partizane vstopnice za obravnavo. Kakor v zasmeh je dobilo nad 300 izseljenih družin tri vstopnice, nad 1000 političnih preganjancev eno vstopnico ter nad 3500 partizanov eno vstopnico in še to samo za prvi dan razprave. Ostale vstopnice sodišče zadržuje in ljudje, ki bi radi prisostvovali procesu, morajo zaman čakati pred vrati. Šele ko se večina naveliča brezplodnega čakanja in odide, takrat šele začno deliti vstopnice.

PRIJAZNOST SODIŠČA DO ZLOČINCA

Vojni zločinec Maier-Kaibitsch za sodišče ni »obtoženec«, ampak ga naslavljajo vsi z besedami »gospod Maier-Kaibitsch«, kar kaže, da se sodišče nikakor ne zaveda, da sodi krvnika koroških Slovencev in fašističnega zločincea, čigar 25-letna preteklost je ena sama priprava za končni udarec k iztrebljenju slovenskega ljudstva na Koroškem.

VELENEMSKA PROPAGANDA SE NADALJUJE

Vojni zločinec Maier-Kaibitsch se ne čuti krivega za zločine, ki jih navaja obtožnica. Nasprotno je v svojih izjavah prvi dan izjavil, da je kot strokovnjak v narodnostnih vprašanjih poznal samo dve možnosti za Slovence: Ali se priznajo za Slovence in gravitirajo s tem k Ljubljani ali pa se priznavajo k »nemškemu kulturnemu krogu« in so s tem »domovini« zvesti.

ZLOČINCEV CINIZEM

Maier-Kaibitsch je reševal Slovence.

Obtoženec trdi, da nikdar ni sodeloval v akcijah za izselitve, ki so bile izvršene vse na zahtevo Berlina, kjer so zbrali tudi vse podatke o ljudeh, ki morajo biti izseljeni. O sebi trdi obtoženec, da je le »omilil« trdote pri izvedbi naloge in upravljal izpraznjena posestva. Ugotovil je, da bi morala slediti izselitvi Gorenjcev še izselitev 50.000 koroških Slovencev. On sam je »sabotiral« ukaze rajhovskih oblasti. Član NSDAP, je postal šele maja 1938 in je lagal, ko je navedel v vprašalni poli kot datum vstopa v NSDAP 1. januar 1934. V SS je vstopil čisto slučajno, ker so ga tja povabili. Nikdar ni bil kot SS-ovec aktiven in je dobil čin SS-Standartenführerja »čisto slučajno« poudarjen, ker je to zahteval njegov politični položaj. SS-ovsko uniformo je nosil samo ob slavnostnih pri-

likah, zadnje mesece pa zato, da mu ne bi mogli očitati, da jo je slekel, ker je vedel, da je vojna izgubljena.

»HEIMATBUND« — GNEZDO ZDRUŽENIH ŠOVINISTOV

»Heimatbund«, ki je bil kot celotna organizacija vključen v NSDAP in so vsi njegovi člani postali člani nacistične stranke, je imel po obtožbenem mnenju »nadstrankarsko stališče«, ki naj bi združeval vse Korošce za »nedeljivost«.

Drugi dan procesa se je pričel dokazni postopek. Zaslišane so bile naslednje priče: deželni poslanec Tschofenig, profesor dr. Joško Tischler, dr. Franc Petek, dr. Mirt Zwitter in dipl. trg. Adolf Picej. Dež. poslanec Tschofenig je ugotovil, da sodišče ni povabilo prič, ki so na lastni koži občutile posledice zločinskega dela Maier-Kaibitscha. Posebno je opozoril sodišče na to, da se Maier-Kaibitsch nikdar ni čutil Avstrijca. Pri svojem delu v »Heimatbundu« in pozneje se je vedno označeval za Nemca.

KOT V KAIBITSCHJEVI DOBI JE TUDI V DANASJNI AVSTRIJI URADNI JEZIK SAMO NEMSKI

Ko je dr. Tischler zahteval, da ga sodišče zasliši v slovenskem jeziku,

Zločini od l. 1941 naprej so bili samo dosledna zaključna faza vse protislovenske politike po 1920

Kot naslednja priča je dr. Petek osvetlil delo »Heimatbunda« z Maier-Kaibitschem na čelu. V glavnem je dejal: Že leta 1920 nam je bilo jasno, da se koroški Slovenci ne bomo mogli razvijati. »Heimatdienst« po plebiscitu ni bil razpuščen, obstojal je naprej in se leta 1924 spremenil v »Heimatbund«, ki je postal merodajen za vso politiko koroške deželne vlade nasproti koroškim Slovincem. Na razpolago so mu bile različne ustanove za zatiranje in germanizacijo koroških Slovencev. Koroški Slovenci so bili gospodarsko zapostavljeni. Značilna je bila vloga »Heimatbunda« v tesni zvezi z »Bodenvermittlungstelle«. Ta je nakupovala slovenska posestva in jih posredovala rajhovskim Nemcem. Na ta način je že v tej dobi prišlo v rajhovske roke več tisoč hektarov slovenske zemlje. Podobno delo je opravljala prav v ta namen ustanovljena »Unterkärntner Bank«. Poleg tega je bil »Heimatbund« tesno povezan z rajhovskimi organizacijami.

Ideološko so to politiko utemeljevali razni koroški znanstveniki kot dr. Wuttele, Graber, Paschinger in drugi. Njihovo delo je imelo namen sejati sovraštvo in razdor med Slovence same in med Slovence in Avstrijce. Krepi so misel na »Anschluss«, ki je bila na Koroškem močno zasidrana.

Posebno očitno je postalo delovanje »Heimatbunda«, ko sta bila ustanovljena pri koroški deželni vladi dve komi-

si je proti temu protestiral Maier-Kaibitschev branilec dr. Dörflinger z utemeljitvijo, da je v Avstriji uradni jezik nemški. Šele po daljšem tajnem posvetovanju je sodišče dovolilo uporabo slovenskega jezika.

Kot priča je dr. Tischler med drugim izjavil: Izselitvena akcija je bila plod dolgotrajnega načrtnega dela. Za nas koroške Slovence Maier-Kaibitsch ni edini krivec, temveč samo eden izmed mnogih. Kje je Hauptmann Fritz, kje so »Kreisleiterji« in »Ortsgruppenleiterji«, »Ortsbauernführerji« in nacistični župani, ki so delali za »Heimatbund« sezname? Vsi ti spadajo prav tako na zatožni klop z Maier-Kaibitschem.

Dr. Tischler je navedel več konkretnih primerov, ki vsi jasno dokazujejo zločinsko delo Maier-Kaibitscha in vsega »Heimatbundovega« aparata, ki je bil zakrinkana nacistična organizacija. Maier-Kaibitsch sam se je pred dr. Tischlerjem ponašal s tem, da je v okviru »Heimatbunda« že 10. oktobra 1937 pri odkritju spomenika pri Št. Jakobu v Rožu marširala ilegalna SA. K izseljevanju je dr. Tischler povedal, da so bili izdelani posebni zemljevidi »nove Koroške« na ozemlju med Harkovom in Rostovom, kamor so nameravali izseliti vse koroške Slovence.

siji: ena se je bavila z manjšinskimi, druga pa s šolskimi vprašanji. Koroška deželna vlada je priznavala Maier-Kaibitscha kot merodajnega za narodnostna vprašanja. K vsem pogajanjem koroških Slovencev z oblastmi je bil poklican Maier-Kaibitsch. Še leta 1935 je takratni koroški deželni glavar dr. Sucher poklical k pogajanjem kot strokovnjaka Maier-Kaibitscha.

Ukrepi od leta 1938 naprej so bili samo zadnja faza narodnostne politike na Koroškem. Do »Anschlusa« je bila Avstrija formalno vezana na določbe Saintgermanske pogodbe glede zaščite manjšin. Z »Anschlussom«, ki ga je zapad priznal, so padle te obveznosti in z njimi zadnje krinke. »Heimatbund« je postal organizacija NSDAP. Vsi njegovi sodelavci in ideologi so prejeli od nacističnega režima priznanje. Že leta 1937 je bivši poslanec najavil likvidacijo koroških Slovencev, brž ko bo »Anschluss« izveden. To se je tudi zgodilo! Izseljevanje je samo del ukrepov, ki so pomenili fizično iztrebljenje koroških Slovencev. Ti ukrepi niso bili naperjeni samo proti posameznim osebam, temveč proti celotnemu narodu. Vsa kulturna društva in gospodarske ustanove so bile zaprte. Premoženje je bilo zaplenjeno in ga še do danes nismo dobili povrnjenega. Proti takemu zatiranju se je ljudstvo Slovenske Koroške uprlo z orožjem v roki. Ukrepi od 1938 do 1941 kot zadnja priprava in od 1941 naprej kot

zadnja konskevca politike nasproti Slovincem na Koroškem, so bili dobro premišljeni in pripravljeni. Tega ni mogla izvršiti samo ena oseba. Maier-Kaibitsch je bil brez dvoma med vodilnimi, a ni bil edini. Tega dela ni opravljal samo on, imel je mnogo sodelavcev. To je delal ves koroški aparat. Ukrepi za fizično iztrebljenje koroških Slovencev so bili delo tukajšnjih plasti, ne pa delo rajhovcev.

SODIŠČE NOČE NAJTI VSEH ZLOČINSKIH KRIVCEV

Tudi dr. Mirt Zwitter je v svojem pričevanju izrazil začudenje, da sodišče ni klicalo na pričevanje žrtev samih. Sodišče mu je nato odvzelo besedo z utemeljitvijo, da ni stvar priče, temveč stvar državnega pravdnika in sodišča, kako se bo proces vršil. Kot zaključek svojega pričevanja je dr. Mirt Zwitter dejal: »Smatram za potrebno, da sodišče ne kliče na zagovor samo Maier-Kaibitscha, ampak vse udeležence pri zatiranju koroških Slovencev. Maier-Kaibitsch je bil brez dvoma glavni krivec. Iz aktov, ki sem jih sam videl pri koroški deželni vladi, je njegova krivda stoodstotno dokazana. Zločin je tako velik, da je za sožitje Avstrijcev in koroških Slovencev potrebno, da se najdejo vsi zločinci. Po tem zločinu je atmosfera na Koroškem tako strupena, da je treba točno določiti krivce in da se obsodi celotni sistem. Predsednik senata je odklonil tudi ta izvajanja, češ da tu ni mesta za to.

ŠOVINISTI IN NACISTI SO DEMONSTRIRALI PROTI PRICAM, KI SO ZAHTEVALE UPORABO SLOVENSKEGA JEZIKA

Vselej, kadar so priče izrazile zahtevo, da hočejo izpovedati v slovenskem jeziku, so številni šovinistični elementi, katerim je dalo sodišče vstopnice, ki pa jih je odklonilo slovenskim organizacijam, izzvali hrup in nered v dvorani. Večja skupina teh šovinističnih nestrpnih je demonstrativno zapustila dvorano.

DRŽAVNI PRAVDNIK ODKLANJA ZASLIŠANJE ŽRTEV NACISTIČNEGA DIVJANJA

Številne žrtve nacističnega divjanja so pismeno zahtevale, da jih sodišče zasliši kot priče v procesu. Med drugimi so to zahtevali: Sienčnik Frančiška iz Dobrle vasi, Einspieler Katarina iz Bistrice v Rožu, Jug Zora iz Celovca, Ožgan Ljudmila iz Malošč, Sienčnik Andrej iz Mokriji, Prušnik Karl iz Celovca, Martinjak Šimen iz Št. Jakoba v Rožu, Hartmann Zdravko iz Libuč, Jug Justina iz Sel in Hartmann Milka iz Št. Ruperta pri Velikovcu.

Državni pravdnik je v teku obravnave odklonil te zahteve. Zato pa je predlagal sodišču, naj pripusti kot pričo celovškega podžupana Krassniga, proti kateremu teče, kakor znano, po zakonu o vojnih zločincih sodni postopek zaradi denunciacije.

Izjava predstavnika zunanjega ministrstva FLRJ

Predstavniki zun. ministrstva FLRJ in pooblaščenec minister Ešref Badnjevič je imel 9. oktobra v Beogradu tiskovno konferenco s predstavniki tujega in jugoslovanskega tiska. Na konferenci je dal naslednjo izjavo:

»Člani komisije za sestavo pogodbe o Avstriji se niso mogli sporazumeti in so zato odbili zahtevo vlade FLRJ, da bi zaslišali delegata jugoslovanske vlade, ki bi podal zahteve Jugoslavije do Avstrije. Vzroki, da ni časa in da komisija nima za to pooblastila, ki so jih navedli predstavniki Velike Britanije in ZDA, brez dvoma niso dejanski vzroki, zaradi katerih ti predstavniki niso pristali na zaslišanje delegata vlade FLRJ. Jugoslavija, ki je ogromno prispevala v vojni proti nemškemu imperializmu in ki je močno zainteresirana tako na njegovi dokončni likvidaciji kakor tudi na likvidaciji njegove baze v Avstriji, ima pravico, da poda in utemelji svoje stališče, posebno zaradi tega, ker so predstavniki nekaterih držav v zavezniški komisiji nastopili proti zahtevam Jugoslavije do Avstrije, ne da bi pri tem upoštevali jugoslovansko utemeljitev.

Umeteljitev jugoslovanskih zahtev po priključitvi Slovenske Koroške k Jugoslaviji se opira na pomembna in nepobitna dejstva.

Prvič, Slovenska Koroška ni bila samo nekdanja v celoti slovenska dežela in zibelka prve slovenske države, ampak je bil del, ki ga zahteva Jugoslavija, še v sredini prejšnjega stoletja najkompaktnije naseljen s slovenskim prebivalstvom in njegovo ozemlje je še danes v največjem delu kompaktno slovensko.

Drugič, že nekaj desetletij se nad koroškimi Slovenci izvaja politika nasilnega ponemčevanja. Začeta v dobi Avstro-ogrske monarhije, naraščajoča v času avstrijske republike, je politika ponemčevalnega nasilja dosegla svoj vrhunec in svojo najbolj surovo obliko v obdobju nacistične vladavine. V vsem tem času je avstrijska oblast v Slovenski Koroški sistematično in brezobzirno delala na germanizaciji in zaslužjevanju Slovencev.

Tretjič, koroški Slovenci s svojo dvestoletno, neprekinjeno tradicijo kulturnega dela in narodne zavesti, so vodili stalno in uporno borbo za doseg svojih narodnostnih pravic. Njihova osvobodilna borba, v svojem značaju globoko demokratična in pravična, se je posebno manifestirala v oboroženem uporu koroških Slovencev proti nacizmu. S tem, da so se dvignili v oborožen upor, ki je sorazmerno z njihovim številom predstavljal resen doprinos v splošni borbi Združenih narodov, so koroški Slovenci najmočnejše potrdili in s krvjo izvojevali pravico do dokončne nacionalne osvoboditve in priključitve k nacionalni državi. Ta pravica je bila tudi utemeljena v svečanih deklaracijah zaveznikov, da ima vsak narod pravico do nacionalne osvoboditve.

Četrto, avstrijski oblastniki so bili v največji meri napolnjeni z nacizmom in so najzvesteje služili ciljem hitlerjevske Nemčije. Oni niso izginili: nasprotno, še danes so tu in so aktivni, samo pod drugo firmo. Njihova politika zaslužjevanja in germanizacije koroških Slovencev je še vedno živa, o čemer nam govorijo številna dejstva, kakor sistematično prepovedovanje slovenskih organizacij in odklanjanje priznanja Osvobodilne fronte kor. Slovencev kot politične stranke, prepoved jugoslovanskih zastav, ukrepi proti tistim, ki so izobešali napise v slovenskem jeziku, zaščitno stališče avstrijskih sodišč do nosilcev Hitlerjevega režima na Koroškem, kakor so Vladimir Pavlovski, bivši Regierungspräsident in SS-Standartenführer, Mainhard Natmesnigg, Karl Fritz, SS-Sturmbannführer in eden glavnih izvrševalcev množičnih izseljevanj kor. Slovencev med vojno.

Petič, germanizatorsko nasilje avstrijskih oblastev nad koroškimi Slovenci je bilo samo, del načrta za germanizacijo vsega slovenskega naroda. Njihova politika germanizacije je spravila v nevarnost tudi obstoj slovenskega naroda, kar se je zlasti jasno videlo leta 1941, ko so

hitlerjevske tolpe, pod vodstvom in sestavljene v glavnem iz Avstrijcev, v nadaljevanju politike zaslužjevanja in germanizacije Slovencev, okupirale, anektirale in podvrgele najbolj surovemu terorju večino Slovenije. Prepustitev koroških Slovencev še nadalje suženjstvu avstrijskih oblastev podžiga germanizatorski in šovinistični pohlep avstrijske reakcionarne klike ter pomeni stalen vir nevarnosti za mir.

Vse to govori o tem, da temelji zahteva FLRJ Jugoslavije po priključitvi Slovenske Koroške k Jugoslaviji na demokratičnih načelih, ki zahtevajo likvidacijo nacionalnih pravic kakor tudi likvidacijo te važne postojanke nemškega imperializma v Avstriji nasproti narodu Jugoslavije. Vendar pa hočejo britanski in ameriški predstavniki v zavezniški komisiji za izdelavo pogodbe z Avstrijo zavrniti vse te razloge, pri čemer se sklicujejo kratko in malo na pomanjkanje časa. Jasno je, da je stvarni razlog za njihovo odklonitev dovoljenja Ju-

goslaviji, da pove svoje mnenje pred komisijo, v njihovem strahu pred argumenti, ki neizpodbitno dokazujejo pravilnost naših zahtev. Njihovo stališče v zavezniški komisiji je dokaz, da ni argumentov, s katerimi bi se dala zanikati pravilnost naših zahtev. Zaradi tega pa je treba Jugoslaviji odvzeti možnost, da obrazloži svoje stališče in poda svojo argumentacijo pred komisijo kakor tudi pred javnostjo. Tak postopek je v bistvu samo del one politike, ki jo ZDA in Velika Britanija izvajajo proti Avstriji in ki ima namen, da napravi iz Avstrije oporišče za njihove imperialistične načrte. Tu tiči vmes politika, ki ne želi, da bi se Avstrija izoblikovala kot miroljubna, demokratična in neodvisna država, sposobna, da živi v prijateljstvu z Jugoslavijo in drugimi demokratičnimi sosednimi državami, politika, ki daje največjo podporo napadalnim in nacističnim germanizatorskim tradicijam z namenom, da se Avstrija izkoristi kot orodje imperialistične ekspanzije proti sosednim državam, predvsem pa proti Jugoslaviji.

Pooblaščenec minister Ešref Badnjevič je nato odgovoril na vrsto vprašanj, ki so mu jih postavili predstavniki tujega tiska. (Tanjug)

20. OKTOBER praznik osvoboditve BEOGRADA

Pred tremi leti sta generalisim Stalin in maršal Tito objavila eno izmed velikih zmag Rdeče armade in Narodno osvobodilne vojske Jugoslavije. Dne 20. oktobra 1944. leta so čete III. Ukrajinske fronte pod poveljstvom maršala Tolbuhina in čete Narodno osvobodilne vojske Jugoslavije pod poveljstvom generalajntanta Peka Dapčevića zlomile odpor nemške armade južno od Donave in po sedmih dnevih bojov osvobodile Beograd — prestolnico Jugoslavije.

Osvoboditev Beograda je razbila nemške načrte na Balkanu in dokončno zapečatila usodo okupatorja in njegovih pomočnikov. Omogočila je, da se je v Jugoslaviji formirala trdna strateška fronta, ki je ustvarila vse pogoje za širokopotezno ofenzivno operacijo Jugoslovanske armade proti Hitlerjevi Nemčiji. Velika zmaga pri Beogradu je dala jugoslovanskim borecem in parizanom novih moči, novega poleta, omogočila je številne zmage na bojišču in naglo osvobajanje vsega jugoslovanskega ozemlja.

V bojih pred Beogradom in na beograjskih ulicah so sodelovali oddelki, sestavljeni iz borec vseh narodnosti Jugoslavije. Borili so se Srbi, Hrvati, Slovenci, Črnogorci in Makedonci, vsi so se borili za osvoboditev svoje prestolnice. Mnogi boreci vseh narodov Jugoslavije so dali svoje življenje za osvoboditev Beograda. Zato je osvoboditev Beograda simbol bratske povezanosti narodov Jugoslavije, zato je 20. oktober praznik vseh narodov Jugoslavije.

Za delavsko enotnost

Po vseh obratih so zborovanje zaradi bližnjih volitev v sindikalne odbore. Medtem, ko se OeVP in SPOe na vse mogoče načine trudita, da bi ohranili svoje pozicije in zaradi neenotnosti delavskegar azreda lahko nadaljevali svojo reakcionarno politiko izdajstva delavskih koristi, se komunisti borijo za enotnost delavcev v obratih. V tej zvezi je predsednik KPOe Koplenjig izjavil na zasedanju Centralnega komiteta komunistične partije Avstrije med drugim: »Edini trumf, ki ga ima danes reakcija v rokah, če spregledamo podporo inozemstva, je, da je avstrijski delavski razred neenoten. Neenotnost delavskega razreda je upanje reakcije. Zato se socialistično vodstvo krčevito trudi, da bi ohranilo to neenotnost.

Enotnost delavstva in aktivizacija Sindikalne zveze kot enotne masovne organizacije avstrijskega delavstva v borbi proti reakciji sta zapoved časa. V tem znamenju so tudi volitve v obratno zaupništvo.

Hočemo, da pride v teh volitvah volja delavcev v obratih odločno in jasno do

Skupno z jugoslovanskimi boreci pa so se za osvoboditev Beograda borile čete Rdeče armade. Rdečearmeji so skupno z boreci Jugoslovanske armade umirali za osvoboditev jugoslovanske prestolnice in zato je ta dan tudi praznik dveh junaških bratskih armad, praznik povezanosti Jugoslavije z veliko Sovjetsko zvezo, ki je jugoslovanskim narodom v borbi za svobodo nudila največjo možno pomoč.

Osvoboditev Beograda je še bolj poglobila zaupanje jugoslovanskega ljudstva v veliko zaščitnico malih narodov — Sovjetsko zvezo.

In kakor je Sovjetska zveza s svojo pomočjo pri osvobajanju Jugoslavije pokazala, kako iskreno je njeno prijateljstvo, tako je to potrdila in potrjuje v mirnem razdobju poveljne ureditve. To prijateljstvo je prišlo do izraza v dneh pariške konference, to prijateljstvo prihaja do izraza danes, ko Sovjetska zveza z vso iskrenostjo in odločnostjo brani zakonite interese in pravice narodov Jugoslavije ter pred vsem svetom razkrinkuje težnje imperialističnih držav, ki nočejo razumeti želja malih narodov, ki bi hotele zadušiti tudi naše zahteve.

20. oktobra bodo jugoslovanski narodi v bratstvu in enotnosti proslavili tretjo obletnico osvoboditve jugoslovanske prestolnice. Njim se pridružuje tudi ljudstvo Slovenske Koroške z željo, da bi ta praznik praznovalo čimprej skupno z jugoslovanskim ljudstvom v okviru matične države — Federativne ljudske republike Jugoslavije.

izraza in da se ne bo volilo po diktatu socialističnega strankinega predsedstva ampak po svobodni odločitvi delavcev samih. Zato se borimo, da se povsod postavijo enotne liste iz najboljših, najzanesljivejših in najizkušenejših delavskih zaupnikov v obratu.

Pri teh volitvah gre za vprašanja našega golega življenja, naše prehrane, obleke in obutve za nas in za naše otroke, za poddržavljenje in načrtno gospodarstvo, proti gnilemu gospodarjenju in hiranju. Mi se bomo v teh volitvah borili proti škodljivi politiki mezd in cen, proti načrtom, s katerimi reakcija poskuša delovnega človeka oropati prihrankov, proti nadaljnemu znižanju življenjske ravni po novi denarni reformi.

Pri volitvah obratnih zaupnikov vprašamo delavce: Naj li ostane sedanje stanje ali naj postane boljše? Naj se nadaljuje mešetarjenje med socialističnimi voditelji in reakcionarno kliko OeVP, ali pa naj se delavstvo v svojih sindikatih odločno bori za svoje življenjske pravice? In končno vprašamo, ali naj postane Sindikalna zveza tako, kakor hočejo so-

Slovenska prosvetna zveza
bo izdala

»KOLEDAR SLOVENSKE KOROŠKE«
za prestopno leto 1948.

Ker bo naklada koledarja omejena, ga naročite čim prej! — Naročila sprejema Slovenska prosvetna zveza v Celovcu.

cialistični voditelji, instrument njihove politike mešetarjenja z OeVP, ali naj bo enotna Sindikalna zveza, ta uspeh avstrijskih delavcev po leta 1945, tako kakor v Franciji in v Italiji in v vseh ostalih državah resnično neodvisna ustanova delavcev, borbena organizacija, ki z vso odločnostjo zastopa koristi in zahteve delavcev proti podjetnikom, proti kapitalistični reakciji. Za to gre pri teh volitvah!

Volitve obratnih zaupnikov morajo biti jasen izraz, da so avstrijski delavci odločeni, da hodijo, ne da bi se dali ustrahovati od reakcionarnih kričačev, pot k socializmu in ne v ameriško kolonialno suženstvo.

Ta jasna linija KPOe tudi že kaže svoje uspehe. Največje podjetje v Avstriji »Alpina« v Donavitu je na velikem zborovanju 4000 delavcev soglasno sklenilo, da pri volitvah za obratne zaupnike postavi samo eno listo — listo delavske enotnosti.

STAVKA V PREMOKOKOPU V ST. ŠTEFANU

V petek zjutraj je stopilo 700 rudarjev premokokopa v St. Štefan v stavko. Rudarji so zahtevali popolno izpolnitev nakazila živil, dodelitev oblačil in čevljev, gume za kolesa in zgraditev novih stanovanj. Obratni zaupniki, ki so sami socialisti, so odklonili, da bi podpirali zahteve delavcev. To zadržanje obratnih zaupnikov je v delavcih zbudilo tako ogorčenje, da opoldan sploh niso šli več na delo. Popoldne je bilo zborovanje vseh rudarjev tega premokokopa, kamor so prišli tudi zastopniki Sindikalne zveze iz Celovca, ki so delavcem dali nekaj lepih obljub.

Ogorčenje rudarjev pa je narastlo, ko je prišel cel kordon avstrijske žandarmerije in britanske FSS, ki so na vsak naših hoteli zajeti »upornike«. Rudarji so na to izjavili, da so »uporniki« vsi, če smatrajo zahteve po kruhu in oblačilih za upor.

Tudi delavci parne tovarne v Voitsbergu so stopili v enodnevno protestno stavko zaradi nezadostne preskrbe z živili obleko, obutvijo in milom.

POLITIČNE VESTI

11. oktobra se je komisija za sestavo pogodbe o Avstriji sestala k svojemu zadnjemu zasedanju. Na sestanku so vsi delegati potrdili in podpisali poročilo, ki so ga poslali svetu zunanjih ministrov.

V Beograd so prispeli predstavniki madžarske vlade s predsednikom vlade Lajosom Dinnyesem, podpredsednikom Arpadom Szakasitsem in zunanjim ministrom Erikom Molnarjem na čelu. Goste so na beograjskem kolodvoru sprejeli predsednik vlade FLRJ maršal Tito s člani vlade, sekretar Prezidija Ljudske skupščine Mile Peruničič, generaliteta in zastopniki množičnih organizacij.

Ker je vlada republike Čile grobo prekršila najosnovnejša načela, ki veljajo v mednarodnih odnošajih in brez vsakega pravega razloga izgnala z ozemlja Čilea Andreja Gunjo in sekretarja jugoslovanskega poslaništva v Buenos Airesu Dalibora Jakšo ter hkrati dvignila proti vladi FLRJ celo vrsto najfanatičnejših klvet, se je vlada FLRJ odločila da prekine diplomatske odnose z vlado republike Čile.

Na občinskih volitvah v Rimu je ljudski blok, ki ga tvorijo komunistična partija, socialistična stranka, stranka akcije in stranka delavske demokracije, dosegel pomembno zmago. Ljudski blok je dobil največje število glasov (209.126), medtem ko so krščanski demokrati dobili 204.000 glasov, vse ostale stranke pa mnogo manj glasov kakor 1945. leta.

Za čast naše zastave

Protest POOF-a pri medzavezniškem kontrolnem svetu za Avstrijo

O priliki ponovnega procesa zaradi nošenja slovenskih zastav, ki bo v sredo 15. oktobra pred britanskim vojaškim sodiščem proti slovenskemu antifašistu Karlu Pörtschu, sekretarju I. koroške mladinske delovne brigade Franca Tavčmana-Lenarta, ki si je pri gradnji mladinske proge Šamac — Sarajevo trikrat priborila častni naslov »udarna brigada«, in ob dejstvu, da je bil večeraj s tem v zvezi aretiran tudi komandant brigade Matevž Krasnik ter brigadir Erik Pečnik, se Pokrajinski odbor Osvoobodilne fronte za Slovensko Koroško obrača na visoki forum z najodločnejšim protestom proti postopku britanskih zasedbenih in avstrijskih varnostnih oblasti, ki preganjajo, obtožujejo in kaznujejo koroške Slovence zaradi nošenja slovenskih nacionalnih zastav.

Svoj protest utemeljujemo z naslednjimi dejstvi:

1. Najosnovnejša demokratična pravica vsakega naroda je, da mu je dovoljeno nositi njegovo nacionalno zastavo, ki je simbol njegove narodnosti.

2. Pod svojo zastavo se je boril slovenski narod na strani demokratičnih zaveznikov v času narodno osvobodilne borbe proti fašizmu in jo je v tej borbi branil za ceno svoje krvi in življenja in je ni dal skruniti. Zato mu je postala simbol vsega, kar si je narodno osvobodilna borba postavila za svoj najvišji cilj, to je svobode in pravice.

3. Pod tem simbolom je darovalo nad tisoč partizanov Slovenske Koroške svoja življenja v borbi proti fašističnemu okupatorju in na ta način s krvjo priborilo pravico nošenja tega simbola napredne antifašistične osvobodilne borbe.

4. Slovenska zastava je zastava zmagovalnega demokratičnega slovenskega naroda, ki je kot zaveznik zmagovalnih sil v borbi proti fašizmu priboril svoji zastavi veljavo zavezniške zastave in zato ne more dopustiti, da bi mu jo zavezniki iz časa borbe danes odvzeli in skrunili.

5. S preganjanjem in prepovedovanjem slovenske zastave dajejo oblasti potuho fašističnim elementom, ki jim je ta simbol svobode slovenskega naroda že od nekdaj najbolj zasovražena objekt,

Naši mladinci so krepko odgovorili britanskemu sodišču v Beljaku

Pörtsch Karl, Krasnik Tevži in Pečnik Erik, trije med najboljšimi brigadirji I. koroške delovne trikrat udarne mladinske brigade Franca Tavčmana — Lenarta, ki so bili obtoženi zaradi nošenja slovenskih in brigadnih zastav, so sedeli 15. tega meseca na zatožni klopi pred vojaškim britanskim sodiščem v Beljaku, in sicer pred Lt. Cohenom, koroškim Slovencem znanim angleškim sodnikom. Lt. Cohen je že večkrat izrekel obzornost nad bivšimi slovenskimi partizani, izseljenci in političnimi interniranci.

Po prečitani obtožnici, v katerih se mladincem očita nošenje in kazanje slovenske nacionalne zastave ter neupoštevanje navodil britanskih in avstrijskih organov, so se pred sodiščem vrstile obremenilne priče: britanski vojaki in avstrijski policaji v znanih zelenih uniformah. Priče so se trudile, da bi obremenile mladince in zakrinkale svoje brutalno ravnanje v večernih urah 5. oktobra 1947 v Področici, ko so bile naše delegacije in mladinska brigada sprejete z naperjenim orožjem, puškimi kopiti in strelji. Izjave prič označuje izjava žandarja Dergatschniga, ki je povedal, da so »britanski vojaki obzirno uporabljali puškina kopita«.

Resnico pa je pred sodiščem ponovno ugotovil tov. Krasnik Tevž, ko je v svojem zagovoru povedal: »Takšno ravnanje sem doživel meseca decembra 1944, ko sem bil partizan in me je SS-policija zajela. Vendar sem takrat vedel, zakaj prenašam nasilje — za interese našega ljudstva in za stvar zaveznikov.«

Ne samo 5. oktobra v Področici, am-

ker jim je preprečil in še danes prepoveduje njihove nakane v zatiranju in iztrebljanju slovenskega naroda predvsem na Koroškem.

Navedena dejstva nam nalagajo dolžnost, da kot predstavniki slovenskega antifašističnega prebivalstva na Koroškem, ki se je z orožjem v roki pod slovensko zastavo na strani vseh naprednih sil sveta v času najhujšega fašističnega terorja neustrašno borilo za zmago demokracije, za svobodo in enakopravnost, najostreje protestiramo proti zatiranju našega simbola in zahtevamo ukinitve Odredbe 207, Art. IX., p. 45 britanske vojaške vlade, ki prepoveduje kazanje in nošenje slovenske zastave ter razveljavljanje vseh obsodb, ki so bile izrečene s strani britanskih vojaških sodišč nad slovenskimi antifašisti na Koroškem in končno likvidacijo vseh preganjanj koroških Slovencev zaradi njihove borbe za dokončno osvoboditev pod simbolom njihove zmage.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Celovec, 13. oktobra 1947.

Za Pokrajinski odbor OF za Slovensko Koroško:

Dr. Petek I. r., predsednik,
Karel Prušnik I. r., sekretar.

Protestu POOFa za Slovensko Koroško se pridružujejo naslednje organizacije:

1. Zveza mladine za Slovensko Koroško (Anica Šporn-Vida, Kolenik Lipej)
2. Antifašistična fronta žena za Slovensko Koroško (Hilda Ogris I. r.);
3. Zveza bivših partizanov Slovenske Koroške (Andrej Haderlap, Karel Prušnik I. r.);

4. Koroška deželna zveza bivših političnih preganjanecv, slovenska sekcija (Hartman in Gröblacher I. r.);

5. Zveza slovenskih izseljencev za Slovensko Koroško (Milka Vertič I. r.);

6. Slovenska prosvetna zveza v Celovcu (dr. Joško Tischler, dr. Mirt Zwitter I. r.);

7. Kmečka zveza za Slovensko Koroško (Blaž Singer I. r.);

8. Zveza koroških zadrug v Celovcu (Tomo Kupper I. r.).

pak tudi 15. oktobra v Beljaku so naši mladinci odločno branili našo zastavo.

Tovariš Pörtsch je v svojem zagovoru povedal: »Zastave, ki jih je brigada nosila, so bile zastave, pod katerimi se je slovensko ljudstvo borilo proti fašizmu. Brigadna zastava je nosila napis starega, znanega junaka — partizana Tavčmana Franca — Lenarta. Te zastave, ki smo jih dobili v Jugoslaviji, so za nas svete in mi smo se uprli temu, da bi nam jih odvzeli in vrgli v cestni prah. Ko so nam bile zastave nasilno iztrgane iz rok, sem se pognal za zastavo in zaklical: 'Prej dam življenje kot zastavo!' To v polni meri priznavam.«

Nadalje je tovariš Pörtsch še ugotovil: »Vlekli so me za lase in podrli na tla. Nato so me odvlekli v službeno sobo, kjer me je še nekdo udaril po glavi. Moje roke so bile zvezane. Zelo me je užalilo in razjezilo, da so nas britanski vojaki zmerjali s »Titovimi svinjami«. Mi tovariša Tita visoko spoštujemo in ljubimo, ker je bil velik borec za demokracijo in se tudi danes spet bori zanjo.«

Tovariš Erik Pečnik je kratko in jedrnato povedal:

»Naša brigada je dobila zastave kot priznanje za naše delo na progji Šamac-Sarajevo. Mi smo jih večkrat nosili. Dve leti sem se tudi kot partizan pod to zastavo boril, zato sem jo nosil tudi takrat v Področici.«

Tovariš Krasnik je prav tako branil zastave:

»Nobeden ni mislil, da bodo zastave, ki smo jih dobili v dar in pod katerimi so se borili tudi britanski zvezni oficirji pri štabu odreda na Koroškem v letih

1942—1945 in je eden tudi padel junaške smrti, tukaj prepovedane.

Ko je britanski kapetan Geec zahteval od brigade, da odda zastave, je vsa brigada odločno odgovorila:

»Mi ne damo zastave!«

Globoko sem bil razočaran, ko sem bil priča, ko so si britanski vojaki s puškimi kopiti utrli pot do zastave. Ugotavljam, da niti Pörtsch niti ostala dva tovariša nista bila ranjena zaradi prerivanja, ampak so bili ranjeni od britanskih vojakov in kopit britanskih pušk. Vojaki so se hoteli zastav polastiti s silo, temu pa se je brigada upirala. Prepričan sem se, da je bil tovariš Pörtsch udarjen po glavi in da je ležal nezavesten na tleh. Dirnilo me je, da so ljudje, ki so se štiri leta borili pod to zastavo proti fašizmu, danes zaradi te zastave pred sodiščem zaveznikov, ki so bili takrat z nami, danes pa so proti nam.

Ugotavljam, da sem neupravičeno tu kot obtoženec.«

Za britansko srednje sodišče te ugotovitve niso bile dovolj, tudi ni zadoščalo, da je preko 1000 sinov in hčera na Slovenskem Koroškem dalo svoja mlada življenja pod to zastavo za svobodo našega naroda in za skupno stvar zaveznikov. Sodnik Lt. Cohen je ob zaključku smatral za potrebno, da doda še pouk in je naglasil, da so mladinci ravnali neumno.

Za naše mladince, ki so stali pred sodiščem, in za vse koroške Slovence, ki danes branijo našo nacionalno zastavo, kot so jo branili v dobi najhujšega nacističnega nasilja in ta svoj simbol borbe in svobode visoko dvigali ter pod njem doprinali nečloveške napore, pa čuvanje zastave ni in ne bo nikoli neumnost. Za koroške Slovence kot za vse antifašiste je borba proti nasilju za de-

Protest graditeljev Mladinske proge zaradi napada na Mladinsko brigado v Področici

Ob nedavnem drznem napadu britanskih okupacijskih oblasti na mladinsko delovno brigado iz Slovenske Koroške, ki je delala na mladinski progji Šamac—Sarajevo, je glavni štab mladinskih delovnih brigad poslal v imenu 52.000 graditeljev proge tretje izmene pismeni protest zavezniški kontrolni komisiji na Dunaju. Protestno pismo se glasi:

»Okupacijske oblasti in njihovi vojaki so samovoljno in drzno napadli in pretepli mladinsko delovno brigado iz Slovenske Koroške, ki je poldrug mesec delala na mladinski progji Šamac—Sarajevo. Ta najnovejši napad angleških vojakov na Koroškem na slovensko mladino je povzročil ogorčen protest in zgražanje vseh graditeljev mladinske proge, s katerimi je skupno živela in delala koroška delovna brigada.

Delo mladincev iz slovenske koroške brigade na mladinski progji Šamac—Sarajevo je bilo ne samo vidna manifestacija ljubezni nasproti državi matici ter bratske pomoči mladini Jugoslavije, temveč je tudi pomenilo velik prispevek k razvijanju medsebojnega razumevanja svetovne demokratične mladine v borbi proti rušilecemu resničnemu miru in netilcem nove vojne. Po črti uničevanja pravic slovenskega življa v Slov. Koroški in doslednega zatiranja ljudstva te po-

Protest proti provokacijskim proslavam 10. oktobra

Pokrajinski odbor OF za Slovensko Koroško je naslovil zaradi provokacijskih proslav 10. oktobra britanski civilni upravi naslednje protestno pismo:

»Predstavnštvo koroških Slovencev Pokrajinski odbor Osvoobodilne fronte za Slovensko Koroško se obrača na predstavnike britanskih okupacijskih oblasti z najodločnejšim protestom zaradi proslav o priliki 10. oktobra, ki jih organizirajo avstrijske nazadnjaške stranke z deželno vlado na čelu.

10. oktober žali narodni čut slovenskega prebivalstva, ustavarja ponovno oživljanje nemškega šovinizma — nacizma ter daje možnost nastopanja onim elementom nacizma, ki spadajo pred sodišče za vojne zločince.

mokracijo in osnovne pravice narodnega obstoja in nacionalne svobode resna in sveta stvar!

Ponovno je britansko sodišče izreklo krivične obsodbe:

Tevžej Krasnik, član POZM, bivši partizan, katerega družina je bila pregnana v izseljeništvu, je bil obsojen na 5 mesecev zapora.

To je že njegova tretja kazen. 21. 1. 1947 je bil kaznovan s 500 šilingi zato, ker je šel v slovensko šolo, ki jih na Koroškem ni, in ker je prekorajčil mejo brez dovoljenja, kakršnega ni dobil noben mladinec, ki je hotel v slovensko šolo v svobodno domovino. Drugič je bil obsojen marca 1947 na sedem dni zapora zato, ker se je udeležil nabiranja slovenskih napisov, ki so nam jih prepovedali in jih nam še danes prepovedujejo.

Pečnik Erik je bil obsojen na 2 meseca zapora. Tovariš Pečnik je bil dve leti partizan, prav tako so bili tudi njegovi trije bratje v partizanih.

Pörtsch Karl, član POZM, požrtvalen in predan pristaš slovenskega mladinskega antifašističnega gibanja na Koroškem, je bil obsojen na 6 mesecev zapora.

Kljub dejstvu, da so se vse slovenske protifašistične organizacije uradno obrnile na Medzavezniški svet za odpravo uredbe, ki prepoveduje nošenje slovenske zastave, in s tem zahtevale odpravo krivice nad slovenskim ljudstvom, se je britansko vojaško sodišče ponovno zneslo nad tremi mladinci in tako neposredno podprlo velikonemški šovinizem, ki se je na Koroškem v okviru različnih »bundov« — zbirališč fašističnih elementov ponovno razbohotil. Ta obsodba ne bo niti najmanj ovirala mladine v njeni borbi za osnovne demokratične pravice, niti ne zastrašila slovenskega ljudstva na Koroškem v borbi proti fašizmu za demokratične pravice in nacionalno svobodo.

krajine so angleške okupacijske oblasti izvršile nov brutalni in brezobzirni zločin. Napadle so mladinsko delovno brigado iz Slovenske Koroške samo zaradi tega, ker je z vsem svojim žarom dokazala, da ljubi svojo domovino, da teži po resničnem miru in sodelovanju demokratične mladine sveta. Graditelji mladinske proge Šamac—Sarajevo najenergичneje zahtevajo, da se krivci tega najnovejšega zločina nad ljudstvom Slovenske Koroške in njegovu demokratično mladino najstrožje kaznujejo. Naj živi borba mladega pokolenja sveta proti imperialistom in netilcem nove vojne! Živela Svetovna federacija demokratične mladine! (Slovenski poročevalec)

II. KOROŠKA MLADINSKA BRIGADA MATIJE VERDNİKA-TOMAŽA ODGOVARJA NA NAPAD V PODROČICI

II. koroška mladinska brigada Matije Verdніка-Tomaža je s proge Šamac—Sarajevo poslala POOF-u za Slovensko Koroško naslednje brzojavko:

»Ogorčeni smo nad krvavim napadom na našo I. brigado. S svojim delom bomo pokazali, da nas taki zločini ne omajajo v naši trdni volji, da izgradimo sebe in progo.

II. koroška brigada Matije Verdніка-Tomaža.«

Slovenska Koroška je mednarodno sporno ozemlje in britanske oblasti so pred vsem svetom zagotovile ob odhodu Jugoslovanske armade nepristransko zadržanje.

Današnji dan pa so avstrijski reakcionarji izrabili kljub svečani proklamaciji koroškega deželnega zbora spomladi 1947, da se ta dan ne bo več proslavljala.

Z govorom v radiju je nastopil deželni glavar in pripravljeni so bile množične akcije, ki naj bi mobilizirale izrazito šovinistične elemente.

V imenu slovenskega naroda opozarjamo britanske oblasti na dogajanja in zahtevamo ukinitve vseh nadaljnjih prireditvev dne 10. oktobra, ki predstavljajo nevarnost za mir v pokrajini.

Celovec, 10. oktobra 1947.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!«

Po naši zemlji

Nepriustranost celovškega ordinariata

Da ne bi bilo razlike, je tudi celovško škofištvo skupno z OeVP 10. oktobra organiziralo veliko »romanje« k Gospe Sveti v zahvalo za srečno vrnitev vojnih ujetnikov. Celovski knezoškofof dr. Köstner je dal tej proslavi 10. oktobra poseben poudarek s slavnostno pontifikalno mašo. V svojem nagovoru se je spominjal tudi vojakov, ki so padli kot žrtve »za domovino in katerih umiranje je imelo velik pomen«.

Spominjamo se 15. aprila 1946, ko smo koroški Slovenci obhajali spominski dan za vsemi nedolžnimi žrtvami nacističnega divjanja nad našim ljudstvom. Za slovenske žrtve nacizma takrat gospod knezoškofof ni dovolil niti tihe maše. Isti ljudje pa, ki so 10. oktobra priredili veliko paradno in cerkveno slavje za Hitlerjevimi vojniki, ki so povsod v Evropi, kamor so prišli, širili strah in grozo, krvoprelitje nedolžnih žrtev in razde-

janje, so naščuvali na svojce teh padlih slovenskih žrtev policijo s kamenjem, koli in motornimi brizgalkami.

Koroški Slovenci po vsem tem ne moremo več verovati v resnično nepriustranost celovškega ordinariata in da je »namen vseh ukrepov edino le dušni blagor vernikov in sicer vseh vernikov ne glede na jezik ali narodnost«, kakor tako lepo trdi generalni vikar dr. Kadras v svojem zagovoru. Ali je tudi tedaj veljal samo dušni blagor, ko je skupno z gestapom preganjal slovenske duhovnike z naših fara? Morda bo proces proti Kaibitschu le razgalil tudi to dejstvo, ki je potrjeno z dokumenti. Ali pa se je gospod generalni vikar morda ravno zaradi tega tako krčevito branil, da bi kaj izpovedal proti Kaibitschu ali dal na razpolago vsaj arhiv, ki je po njegovem tudi za te stvari strogo tajen.

KDO NAJ BI POROČAL?

Šef britanske obveščevalne službe je sporočil Pokrajinskemu odboru Osvobodilne fronte v Celovcu na prošnjo, da bi po celovški radijski postaji prinašal o procesu proti Maier-Kaibitschu posebne oddaje, da to ni mogoče. Pripravljen pa je uporabiti material, ki bi ga dala OF na razpolago Informacijski službi, v okviru obstoječih nemških in slovenskih oddaj.

Pri britanski obveščevalni službi so zaposleni bivši domobranski oficirji itd. in ni dvoma o tem, v kakem smislu bi prihajala ta poročila v javnost. Koroški Slovenci smo že nešteto krat odklonili te razseljene osebe in se še prav posebno ne strinjamo s tem, da bi poročali domobranski oficirji, ki so do zadnjega dne v službi okupatorja pomagali pri izvrševanju nečloveških fašističnih zločinov nad slovenskim narodom. Slovenski narod na Koroškem hoče slišati nespremenjeno resnico s tiste strani, ki mu je tudi v času najhujše borbe za obstoj stala ob strani.

OBLASTI NE IZPOLNJUJEJO PREVZETIH OBVEZNOSTI

Kmečka zveza za Slovensko Koroško ugotavlja:

Na posebno zahtevo Kmečke zveze za Slovensko Koroško je deželna finančna direkcija za Koroško pristala v dopisu št. 47/6-I-1947 z dne 8. 3. 1947 na to, da so kmetje, ki so bili za časa nacizma izseljeni, zaprti v gestapovskih ječah ali v koncentracijskih taboriščih ali zaradi antifašističnega delovanja zasledovani in preganjani, oproščeni obnovitvenih prispevkov za popravo v vojni poškodovanih kmečkih posestev do 1. 7. 1947.

Kmečka zveza je nato 15. 4. t. l. predložila imenik vseh kmečkih in gozdnih posestnikov, ki pridejo za to v poštev. Navzlic temu pa izterjuje oblasti ta obnovitveni prispevek pri žrtvah fašizma naprej. Tako so med drugimi dobili pozive za plačevanje prispevka:

Joško Pak v Svečah, v koncentracijskem taborišču od 22. 3. 1944;

Egidij Vašnik v Kotmari vasi, izseljen 1942;

Valentin Čimžar v Kotmari vasi, izseljen 1942;

Jože Vauti v Rutah pri Blatu, izseljen 1942.

Miha Baumgartner v Gorinčičah pri St. Jakobu, izseljen 1942;

Franč Cernut v Zg. Dobju pri Ločah, izseljen 1942;

Jože Miklavčič v St. Janžu pri St. Jakobu, izseljen 1942;

Maks Trunk v Žuželčah, občina Bekštajn, izseljen 1942;

Ivan Hartmann v Libučah, izseljen 1942;

Marlin Zechner v Žvabeku, razlaščen.

Finančni uradi po okrajih sabotirajo s tem odlok deželne finančne direkcije in zakon o obnovi kmečkih posestev, ki na-

glaša, da so posestniki, ki so zaradi vojne utrpeli gospodarsko škodo, lahko oproščeni tega prispevka.

Kmečka zveza za Slov. Koroško ugotavlja, da slovenski izseljenci še vedno niso vknjiženi kot lastniki svojih posestev. Kljub protestom na finančni direkciji in deželni vladi pa izterjujejo pri njih zemljiški davek in obnovitveni prispevek, ki bi ga moral plačevati vknjiženi lastnik posestev, to je v teh primerih »Komisar za utrjevanje nemštva«.

KER JE BILA NA MLADINSKI PROGI...

Iz Škofič nam javljajo:

Urad za delo v Celovcu je tovarišici Tedi Miškulnikovi iz Škofič takoj po njenem povratku z mladinske proge poslal odlok, s katerim jo pošilja na delo v Salzburg. Tov. Miškulnik je bila brigadirka v I. koroški brigadi na progi Šamac—Sarajevo. Zdej dela doma na posestvu, njen oče je pa bolan. Odlok izraža mržnjo celovških nacistov v uradu za delo, ki hočejo na ta način naše demokratične mladince odstraniti z ozemlja Slovenske Koroške.

Ko je bil ta odlok na občini izročen tovarišici, ji je občinski kmečki vodja rekel, da bo šla lahko tudi v Salzburg, če je lahko šla na progo.

PROSLAVA SIMONA GREGORČIČA NA BRNCI

Slovensko prosvetno društvo »Dobrač« na Brnci je priredilo v nedeljo, 12. oktobra, pri Prangerju v Zmotičah Gregorčičevo proslavo. Izredno dobro obiskana proslava je pričala o živem zanimanju za kulturno delovanje v tem delu Slovenske Koroške. Tajnik prosvetnega društva je pozdravil zbrane goste, moški pevski zbor pa je pod vodstvom tov. F. Kropivnika zapel za uvod pesem »Zadoni mu«. Nadaljnji pestri spored so izpolnile zbrane Gregorčičeve in narodne pesmi, ki sta jih pela brnški moški in dekliski pevski zbor in recitacije Gregorčičevih »Naš narodni dom«, »Soči« in drugih.

O življenju pesnika je govoril tov. Maks Kaki, ki je med drugim dejal, da se je že Simon Gregorčič s pesmijo boril za iste cilje, za svobodno in zedinjeno Slovenijo, za kar se je njegovo ljudstvo na Primorskem borilo pozneje z orožjem v roki z veliko požrtvovalnostjo. Ljudstvo njegove ožje domovine se je borilo in doprineslo ogromne žrtve, a je tudi zmagalo v tej borbi. Za iste svetle cilje se je borilo tudi vse slovensko ljudstvo in se še bori povsod tam, kjer ga ločijo krivične meje od matičnega naroda. Boril se bo ves slovenski narod, tudi slovenski narod na Koroškem za ta veliki cilj, dokler ne bo združen pod eno streho v LR Sloveniji.

Vsi udeleženci Gregorčičeve proslave so bili kot zrasli v eno celoto in vsa dvorana je sodelovala z navdušenjem.

Ko so pevci zapeli zaključno pesem »Domovina mili kraj« ni hotelo biti navdušenja konec in dodati so morali še pesem »Slovenec sem«.

Proslava slovenskega pesnika primorskih pokrajin je pokazala, da čuti slovensko ljudstvo na Koroškem isto kot so čutili njegovi predniki in kot čutijo vsi njegovi bratje tudi po vsej slovenski zemlji.

IZ SPODNJEGA ROŽA

Na predvečer 10. oktobra smo poslušali govor deželnega glavarja, po katerem bi lahko skleпали, kako lepo mirno in prijateljsko živimo tu v našem kraju. Deželni glavar je posebno poudarjal, da hočemo ta dan letos praznovati kot dan dela, da naj tako ves svet vidi, kako ljubimo domovino itd. In kako je v resnici pri nas? Videli smo spet, kako so si stranke enotne, kadar gre proti Slovencem in njihovim zahtevam. Ne zdi se nam vredno omeniti raztrošenih letakov, ki so vsekakor pokazali vso »ljubezen« domovini zvestih elementov do vsega slovenskega. Pred Justovo gostilno v Borovljah pa sta bila pripeta čez cesto dva transparenta z različnimi napisi, od katerih je bil najznačilnejši napis: »Horuck OF über den Loibl«. Vsakomur je znano, kako so hujskali svojčas proti vsakemu, ki ni trobil v njihov velikonemški rog. Končni cilj vsega tega je bil, uničiti vse, kar je slovenskega. Ker je šla germanizacija z običajnimi sredstvi prepočasi, so prešli na izselitev, da so tako oropali zavedne Slovence njihovih hiš in zemlje. Prvo leto po končani vojni je bilo še mirno, a danes že vsepovsod javno izzivajo, zasmehujejo in žalijo slovenske ljudi. Dobro so nam v spominu obljube, ki so nam jih dajali za časa plebiscita, a nismo pozabili vsega gorja, ki je sledilo. Zatrjujejo nam, da danes ni več tako, da hoče današnja oblast popraviti vse storjene krivice. Dejanja pa kažejo, da nacistični duh na Koroškem živi v polnem razmahu in kar so učili in odgajali Rainer, Maier-Kaibitsch in drugi, drži. Ko so svojčas Slovenci namestili slovenske napise in kažipote, jih je policija aretirala in bili so obsojeni. Osvobodilna fronta v Borovljah ima lokal, pri katerem je bila tabla z napisom okrajnega odbora. Dvakrat je bila že odstranjena. V isti hiši je bila Slovenska posojilnica, tudi njeno tablo so nacisti odstranili ter na steno zapisali: »Kärnten ist deutsch!« Sledilo je ropanje slov. posojilnice po nacistih in danes, dve in pol leta po zlomu hitlerizma, še storjeno zlo ni poravnano in zadruga še ne more posloovati. Značilno je, da so vse te nakane uspele in današnja oblast ne more ali pa noče zabraniti tega zločinskega početja. Letos spomladi je vdrla o priliki pevske vaje Slovenskega kulturnega društva v Borovljah v lokal 20-žlanska nacistična drhal in le treznemu zadržanju pevcev se je bilo zahvaliti, da ni prišlo do krvoprelitja. Kolovodja te drhali Krasnitzer je bil sicer pred sodiščem obsojen na štiri mesece zopora, vendar je bil po nekaj tednih že spet na svobodi. Kaj čuda, da se v takih razmerah nasilje nadaljuje in to v vedno večjem obsegu in pogostejše. Oblastem ne more biti prikrito, kje so zlikovci, ki so izzivali pred Justovo gostilno. Če bi šlo proti Slovincem, takoj bi se vrstile hišne preiskave in za vsako zarjavelo stvar bi se bilo treba zagovarjati. Tu pa javno izobešajo žaljive napise, večer so streljali po vseh gričih in nihče ni iskal orožja. Celo gozd se je ob kresovanju vnel in nikomur ne pride na misel, da bi storilce prijel in jim izbil iz glave pobalinsko početje. Vse pač kaže, da se merodajne oblasti strinjajo z vsem tem in da so razni govori o lepem sožitju le pesek v oči javnosti.

OBJAVA

Čimžar Jožef, trgovec v Kotmari vasi, odpre svojo trgovino z mešanim blagom dne 13. 10. 1947 in vljudno vabi vse odjemalce — stare in nove.

GROBOVI NAŠIH PARTIZANOV

Po mnogih pokopališčih širom Slovenske Koroške leže grobovi naših padlih tovarišev-partizanov. Ti grobovi so nam posebno sveti in čuvati jih moramo s posebno ljubeznijo, kajti v njih počivajo tisti, ki so žrtvovali svoje življenje za svobodo našega naroda in za našo lepšo bodočnost. Noben grob ne bi smel biti zapuščen, na nobenem naj ne manjka cvetlic, posebno pa ne za praznik vseh mrtvih.

Mladina velikovškega okraja se je obvezala, da bo postavila na vse grobove padlih partizanov po raznih pokopališčih v okraju lesene križe v priznanje za njih odločno borbo za pravice našega naroda. Mladina je pričela zbirati les in je v tej svoji akciji dosegla že lepe uspehe. Iz nabranega lesa, ki ga bo pustila zrezati, bo napravljenih nad sto lesenih križev. Pri tej akciji za postavitev križev se je posebno izkazala mladina iz Žitare vasi.

BAČE OB JEZERU

Tudi pri nas so praznovali 10. oktober na svoj način. Ko so na predvečer žgali kresove in spuščali rakete, pri čemer so sodelovali tudi tukajšnji orožniki, so zažgali posestniku Samoniku pd. Mlinarču deset ostrvi koruzne slame. Sedaj seveda nihče o tem noče nič vedeti in ni nihče kriv. Okrog 9. ure zvečer pa so začeli fantalini »proslavljati 10. oktober«. Razgrajali so po vasi in to še prav posebno pri hišah slovenskih antifašistov. Posebno so se »izkazali« pri hiši slovenske posestnice Johane Sgiarovello, kjer je bila doma stara posestnica sama. Tukaj jim ni zadostovalo samo vpitje in psovanje njenega sina »Titovim komisarjem«, razbili so v večnih vratih za dodatek še šipe. Ko se je gospodinja pokazala na dvorišču, so se pobalini potuhnili, takoj nato pa sta se vrnila dva z zakritimi obrazi in eden je zalučal smetišnico v gospodinjjo, ki je stala v veži. Drugi dan je orožništvo pozivedovalo o dogodkih in zanima nas, če so iskali krivce zares tudi tam, kjer so.

Taka je bila torej »proslava« 10. oktobra, za katero je našel deželni glavar v svojem govoru tako lepe besede.

ŠMARJETA NAD PLIBERKOM

V nedeljo 12. oktobra je priredilo pliberško prosvetno društvo »Edinost« v Šmarjeti nad Pliberkom igro »Tri sestrec«. To je bila prva igra v tem kraju in je uspela prav dobro. Visoko na hribu, med samim slovenskim kmečkim ljudstvom, je bila to prava ljudska prireditel. Tovariš Franc Kropivnik, sekretar občinskega odbora OF Blato, je razložil pomen prosvetnega in kulturnega dela in poudaril, da mora biti ravno prosveta izraz življenja in borbe slovenskega ljudstva na Koroškem za svobodo, ki je dosegljiva le z vztrajnim delom in požrtvovalnostjo.

Za zaključek so nastopila še blaška dekleta s svojimi ubranimi pesmimi, ki so žele med poslušalci mnogo priznanja.

SV. LUCIJA NA GORI

V nedeljo, 12. 10. 1947, je priredil okrajni odbor OF Celovec pri Sv. Luciji na Gori okrajno tombolo, katere se je udeležilo nad 1000 ljudi. V kratkem nagovoru je pozdravil navzoče tov. Ogris Janko st. Veselo razpoloženje je obvladalo vse, ki so napeto pričakovali, kate-rega izmed 235 dobitkov bo kdo zadel. To veselo razpoloženje se je nadaljevalo še prav posebno na veselici po tomboli, ki jo je priredila OF skupno s sekcijo KPÖE-Zgornja vesca. V tesnem sodelovanju je potekla veselica med pesom in veselim petjem partizanskih pesmi v najlepšem redu. Vsi, ki so se tombole in veselice udeležili, so se veselo vračali na svoje domove, eni, ker so zadel lepe dobitke, drugi, ki so pomagali pri organizaciji tombole in veselice, zadovoljni z lepim uspehom. Vsem, ki so požrtvovalno pomagali, sta se tov. Valentinič in Ogris javno zahvalila.

BOROVLJE

26. septembra so vdrli zlikovci v stanovanje mladega slovenskega slikarja v Strugi pri Borovljah in mu poškodovali risbe, slike in zemljevide. Po listu, ki so ga zapustili »učenci kulture nadčloveka« v sobi, je bilo mogoče ugotoviti, da so bili storilci člani nacistične organizacije »Werwolf«.

ZA OHRANITEV MIRU

Deklaracija predstavnikov komunističnih partij, ki so se udeležile sestanka na Poljskem.

Predstavniki komunističnih partij, ki so se udeležili informativnega posvetovanja na Poljskem, so po izmenjavi mnenj sprejeli naslednjo deklaracijo:

V mednarodnem položaju je prišlo zaradi druge svetovne vojne in v povojnem obdobju do osnovnih sprememb.

Dokler se je vodila vojna, so zavezniške države v vojni proti Nemčiji in Japonski korakale skupno in tvorile en tabor. Vendar je v taboru zaveznikov že med vojno obstajala razlika, tako v določevanju ciljev vojne kakor tudi glede nalog povojne ureditve sveta. Sovjetska zveza in demokratične države so smatrale za glavni cilj vojne obnovo in učvrstitev demokratične ureditve v Evropi, likvidacijo fašizma, preprečitev možnosti nove nemške agresije, ustvaritev stalnega sodelovanja evropskih narodov. Združene države Amerike in z njimi Anglija so si v vojni zadale za nalogo drug cilj — osvoboditev od konkurentov na tržičih (Nemčija, Japonska) in učvrstitev svojega gospodujočega položaja. Ta razlika v določevanju ciljev vojne in nalog povojne ureditve se je v povojnem obdobju začela poglobljati. Ustvarili sta se dve nasprotni politični liniji: na eni strani politika ZSSR in demokratičnih držav, usmerjena proti imperializmu in za jačanje demokracije, na drugi strani politika ZDA in Anglije, usmerjena k jačanju imperializma in zatiranju demokracije. Ker so ZSSR in demokratične države postale ovira pri ostvarjanju imperialističnih načrtov gospodstva nad svetom in razbijanja demokratičnih gibanj, je proglašen pohod proti SZ in državam nove demokracije, katerega najbolj zagrizeni imperialistični politiki podpirajo z grožnjami z novo vojno.

Na ta način sta se ustvarila dva tabora — imperialistični in protidemokratični tabor, katerega osnovni namen je ustvaritev gospodstva ameriškega imperializma nad svetom in razbijanje demokracije in protidemokratični in demokratični tabor, katerega osnovni cilj je borba proti imperializmu, učvrstitev demokracije in likvidacija ostankov fašizma. Borba dveh nasprotnih taborov — im-

perialističnega in protidemokratičnega — se vodi pod pogoji nadaljnje zaostritve splošne krize kapitalizma, slabitve kapitalističnih sil in jačanja sil socializma in demokracije.

Zaradi tega imperialistični tabor in njegova vodilna sila ZDA kažejo posebno napadalno delovanje. To delovanje se hkrati razvija v vseh smereh — v smeri vojnno-strateških ukrepov, gospodarske ekspanzije in ideološke borbe. Truman-Marshallov načrt je le sestavni del — evropski del splošnega načrta svetovne ekspanzionistične politike, ki jo ZDA vodijo v vseh delih sveta. Načrt ekonomskega in političnega zasužnjevanja Evrope po ameriških imperialističnih se dopolnjuje z načrti ekonomskega in političnega zasužnjevanja Kitajske, Indonezije, držav Južne Amerike. Združene države Amerike pripravljajo večerajšnje napadalce — kapitalist. magna- te Nemčije in Japonske na novo vlogo — da bi postali orodje imperialistične politike ZDA v Evropi in Aziji.

Arzenal taktičnih sredstev, ki jih uporablja imperialistični tabor, je zelo mnogovrsten. Tu se kombinirajo direktna grožnja z vojno, izsiljevanje, razni ukrepi političnega in ekonomskega pritiska, podkupovanje, izkoriščanje notranjih nasprotij in razdora za krepitev lastnih pozicij, in vse to je prikrito z liberalno-pacifistično masko, s katero varajo in lovijo politično neizkušene ljudi.

Posebno mesto v arzenalu taktičnih sredstev imperialistov zavzema izkoriščanje izdajalske politike desnih socialistov tipa Bluma v Franciji, Attleea in Bevinu v Angliji, Schumacherja v Nemčiji, Rennerja in Schärfa v Avstriji, Saragata v Italiji itd., ki se trudijo, da bi svoje razbojniško bistvo skrili pod masko demokracije in socialistične frazeologije, v delu pa so povsod verni pomočniki imperialistov, ki razbijajo vrste delavskega razreda in zastupljajo njegovo zavest. Ni slučajno, da je zunanja politika angleškega imperializma dobila v Bevinu svojega najdoslednejšega in najvestnejšega nosilca.

Pod takimi pogoji je neobhodno, da

se antiimperialistični, demokratični tabor strne, da izdela enotno platformo akcij, da izdela svojo taktiko proti glavnim silam imperialističnega tabora, proti ameriškega imperializmu, proti njegovim angleškim in francoskim zaveznikom, proti desnim socialistom, predvsem v Angliji in Franciji.

Da bi se preprečil načrt imperialistične napadalnosti, so potrebni napori vseh demokratičnih, protidemokratičnih sil Evrope. Desni socialisti so v tej stvari izdajalci. Razen držav nove demokracije, v katerih je blok komunistov in socialistov z drugimi naprednimi demokratičnimi strankami hrbenica odpora teh držav proti imperialističnim načrtom, socialisti v večini drugih držav, v prvi vrsti pa francoski socialisti in angleški laburisti — Ramadier, Blum, Attlee in Bevin, — s svojo uslužnostjo in trudom olajšujejo naloge ameriškega kapitala, omogočajo mu izsiljevanje in potiskajo svoje države na pot suženjske odvisnosti od Združenih držav Amerike.

Zaradi tega je pred komunističnimi strankami posebna naloga. V svoje roke morajo vzeti obrambo narodne neodvisnosti in suverenosti svojih držav. Če bodo Komunistične partije odločno stale na svojih pozicijah, če ne bodo podlegle zastraševanju in grožnjam, če bodo hrabro stale na braniku demokracije, nacionalne suverenosti, svobode in neodvisnosti držav, če bodo uspele, da v borbi proti poskusom političnega in ekonomskega zasužnjevanja njihovih držav stopijo na čelo vseh sil, ki branijo čast in nacionalno neodvisnost, tedaj ne bodo ostvarjeni nobeni načrti zasužnjevanja držav Evrope in Azije.

To je ena osnovnih nalog komunističnih partij.

Neobhodno je imeti pred očmi, da je med željami imperialistov, ki bi hoteli zaneti novo vojno, in možnostjo, da bi to vojno organizirali, distanca ogromnih razmer. Ljudstva sveta nočejo vojne. Sile, ki branijo mir, so tako pomembne in velike, da bodo načrti napadalcev, v kolikor bodo te sile neomajne in čvrste v obrambi miru, v moči in vztrajnosti, doživeli popoln polom. Ne sme se pozabiti, da ima hrup imperialističnih agentov, ki so ga zagnali glede vojne nevarnosti, namen zastrašiti ljudi, ki niso trdni, ki imajo slabe živce in s pomočjo prevare doseči odstopke napadalcu. Največja nevarnost za delavski raz-

red je sedaj v podcenjevanju lastnih sil in precenjevanju sil imperialističnega tabora. Kakor je v preteklosti politika Münchena razvezala roke hitlerjevski agresiji, tako bi popušcanje novemu kursu ZDA in imperialističnega tabora povzročilo, da bi njegovi inspiratorji bili še bolj napadalni in nesramni. Zato se morajo komunistične partije postaviti na čelo odpora proti načrtom imperialistične ekspanzije in agresije na vseh linijah — državni, politični, ekonomski in ideološki, morajo se strniti, da bodo vse svoje napore zedinile na temelju splošne antiimperialistične in demokratične platforme in zbirati okoli sebe vse ljudske demokratične in domoljubne sile.

Drobne novice

V zagrebški železniški delavnici so nedavno dokončali največji žerjav v Jugoslaviji. Njegova nosilnost znaša sto ton. Žerjav je bil zgrajen po načrtih domačih jugoslovanskih tehnikov in predstavlja novo zmago gospodarske osamosvojitve, kajti doslej je morala Jugoslavija take žerjave uvažati. Žerjav bodo potrebovali v delavnicah za dviganje ter montažo težkih lokomotiv. Delo je bilo dokončano že 16 dni pred rokom.

Jugoslovanskim zidarjem v vasi Paklenič pri Novskem se je posrečilo, da so po novem Turšičevem načinu zidanja zgradili vaško hišo v dvanajstih urah. Pri tem delu je sodelovalo razen zidarjev in pomožnih delavcev 21 rokodelcev.

V okviru petletnega gospodarskega načrta so v Jugoslaviji dogradili novo tovarno za konzerviranje sadja v Mostarju. Tovarna že obratuje in izdeluje zlasti polizdelke za konzerviranje sadja. Z nadaljnjim tehničnim izpopolnjevanjem bo zmogljivost tovarne vsak dan bolj naraščala in bo prihodnje leto že lahko konzervirala tri sto vagonov paradiznikov.

Reka južna Morava v Srbiji stalno ogroža rodovitno področje in ko se ob velikem deževju v njeni strugi nabere preveč vode, se razlije preko bregov in pri tem poplavi preko 600 ha obdelanege sveta, s čimer povzroči velikansko škodo. Sedaj se je prebivalstvo odločilo, da si bo pomagalo in je že dogradilo okrog 1200 metrov močnega nasipa, ki bo ob prihodnjem deževju čuval polja pred poplavo in uničenjem pridelka.

KAKO JE NASTALA

NOVA JUGOSLAVIJA

Tito:

Borba narodov zasužnjene Jugoslavije

Ivan-sedlo je bilo zavzeto, toda tista brigada, ki ga je bila zavzela, se je morala zaradi zelo hitre intervencije močnejših nemških sil umakniti proti Konjicu, ki ga v prvem naskoku ni bilo mogoče osvojiti. Italijanska divizija »Murge«, ki je zasedla ves ta sektor, je bila skoraj popolnoma uničena — od nje je ostalo vsega le nekaj sto ljudi. Vse njeno orožje je prišlo v naše roke. Pot čez Neretvo je bila odprta, vendar je vprašanje ranjencev, ki so bili še več sto kilometrov zadaj, vezalo naše edince na to ozemlje, kjer je bilo potrebno zavarovati umik ranjenih borcev. Po najtežjem terenu in slabem vremenu so kamioni neprenehoma vozili ranjence v okolico Prozora, od koder jih je bilo treba, brž ko bi padel Konjic, prenesti preko Neretve.

Na tem terenu se je razvila bitka, ki je trajala 37 dni. Nemci so hitro dovaljali novih sil. V Bugojnu so koncentrirali 369., 36. in deloma 14. divizijo, pa tudi zelo močne sile domobrancev in ustašev. Iz Sarajeva je prodirala 118. divizija z domobranskimi in ustaškimi silami. Od Mostarja in Glavatičeva čez planino Prenj je izdajalec Draža Mihajlovič pritegnil okoli 18.000 četnikov, ki bi nam morali z Italijani vred pasti v hrbet, da bi nam presekali pot. Razvnela se je ena najslavnejših bitk v tej

osvobodilni vojni. Uporabili smo taktiko hitrega manevriranja po notranjih smereh. Borbe med Doljnim Vakufom in Prozorom so dobile dramatičen značaj. Nemcem se je že posrečilo prodreti na 2 km do naših ranjencev, toda hitra intervencija herojske IV. črnogorske in III. krajiške brigade je rešila naše ranjene tovariše. Borbe so divjale noč in dan. Uporabljali smo vsa sredstva, in sicer razen drugega orožja težke topove in tanke, ki so nam pri uničenju italijanske divizije padli v roke. V največjem mrazu so postojanke na gorah Makljenju in Raduši prehajale iz roke v roko. V neprestanih bitkah podnevi in ponoči so bili naši borci, zlasti pa borci naše VII. divizije, tako izčrpani, da so umirali na položajih.

Istočasno so sile naše IV. črnogorske brigade in deli III. divizije neprenehoma napadali Konjic, večji del VII. divizije pa se je pod planinskimi masivom Bitovnje neprenehoma boril z nemškimi in italijanskimi silami. Naše edince so bile že zavzele ves del mesta na levem bregu Neretve, toda v tem trenutku so dospeli Mihajlovičevi četniki ter udarili našim četam v hrbet. Štiri naše divizije s 4000 ranjenci so bile zaprte v kotel. Napadali so jih z vseh strani. Toda Vrhovni štab se je odločil, da za vsako ceno razbije sovražnika in prenese ranjence preko Neretve. Po večdnevni žilavih bojih in z našim hudim topovskim

ognjem so naše edince na sektorju Gornji Vakuf razbile nemške sile in jih prisilile k hitremu umiku proti Gugoju.

Preden so prešle naše edince na levi brez Neretve, je Vrhovni štab ukazal uničiti vse mostove, čeprav bi bilo treba čeznje z ranjenci in z vojsko. To je bila vojaška prevara, ki naj bi zmotila Nemce glede smeri našega prodiranja. To nam je popolnoma uspelo. Naši pionirji so nato poleg podrtega mosta v Jablanici hitro zgradili most in čezenj so prišli vsi naši ranjenci in skoraj vsa naša vojska domala z vsem orožjem (razen tankov in topov, ki smo jih zaradi podrtih mostov morali uničiti). Načrt Vrhovnega štaba je v celoti uspel. Ranjenci so bili prenešeni na levi breg Neretve. Pri Gornjem Vakufu je bil sovražnik razbit in mu je za reorganizacijo bilo potrebno časa. Tudi na levem bregu Neretve, na planini Prenj, so bili Italijani in četniki pod izredno težkimi okoliščinami popolnoma razbiti ter so se začeli panično umikati. Z omenjenimi štirimi divizijami je prišla čez Neretvo tudi IX. dalmatinska divizija, ki se je umaknila pred premočnim sovražnikom.

Sedaj smo začeli goniti Mihajlovičeve četnike. Naše sile so prodirale v dveh smereh: proti Nevesinju v Hercegovini in proti Kalinoviku. Na gorskem masivu pri Glavatičevu in pri Kalinoviku so bili Mihajlovičevi četniki zopet popolnoma razbiti in onesposobljeni za kakršen koli nadaljnji odpor. Mnogi so prešli na našo stran. Mnogi pa so si v preplahu obrili brade ter se preoblekli v kmete, da jih partizani ne bi prepoznali, če bi jim padli v roke. Naše edince so hitro dospelo na Drino in si pod najtežjimi okoliščinami izsilile prehod čez reko in na desnem bregu razbile italijansko divizijo »Taurinense«. Z močnim naletom sta bili v Hercegovini zavzeti mesti Ne-

vesinje in Gacko, v Črni gori pa so naše čete prišle do Kolašina. Maj pa bi moral biti za naše slavne divizije mesec počitka. Toda ko smo čistili Črno goro četnikov, so nemški okupator, Italijani in ustaši pripravljali proti nam že svojo peto ofenzivo. To ofenzivo je naša vojska dočakala v težkih okoliščinah. Nekaj tisoč naših borcev je izčrpal pegavec. Na tisoče ranjencev je zaradi izrednih naporov na poti skoraj popolnoma obnemoglo in potrebni so bili večmesečne nege. Toda sovražnik nam za odmor ni dal časa. Da bi nas uničil, je pripravil svojo peto ofenzivo. Vedel je, da so naš Vrhovni štab in naše najboljše edince v Črni gori, zato je tokrat zbral mnogo večje sile in temeljiteje pripravil svoje napade. Nekaj svojih divizij je sovražnik potegnil iz Grčije, na primer I. alpinsko, pritegnil je Bolgare, nedičevce, ustaše, domobrance, Italijane in svoje čete. Začela se je peta in najsrdečjša bitka, katero so naše edince kljub težkim žrtvam dobro prestale ter zadale sovražniku ogromne izgube. Mednarodna javnost je o peti ofenzivi že precej poučena, o njej se bo še mnogo pisalo, zato je na tem mestu ne bom opisoval.

Na našem zmagovitem pohodu po Črni gori smo po četrti ofenzivi popolnoma likvidirali Mihajlovičeve četnike in od tedaj ne pomenijo več resne vojaške sile. Kakor je vidno, so za četrte in pete ofenzive omenjene enote nosile glavno breme. Toda istočasno so bile borbe po vsej Jugoslaviji. Partizani in brigade VI. korpusa v Slavoniji so neprenehoma napadale komunikacije. Prav tako so se razvijale borbe v Sloveniji, Dalmaciji in po drugih delih. Glas narodne vstaje se je širil po vsej domovini.

(Dalje)

OF - naša organizacija!

GLAS

pisatelja

ILJA EHRENBURG

Naše ljudstvo ne pozna sovraštva do drugih ljudstev in ga ni nikdar poznalo. Sovjetski vojaki so prijateljsko pozdravili Američane na Labi: naše ljudstvo ni maščevalno; v svoji radosti nad zmago je bilo pripravljeno pozabiti na trpljenje leta 1942, ko je bila Rusija poplavljen s krvjo, Amerika pa z zlatom. Naši pisatelji, ki so bili v Ameriki, niso objavili nobenih klevet in niso nikdar poskušali netiti sovraštva; nasprotno so naglašali vse dobre strani ameriškega ljudstva. Če smo bili zdaj prisiljeni govoriti o črnih delih nekaterih belih mož, je to le znak, ker ameriški imperializem ogroža mir.

Predniki so dejali: Če muze molčijo, potem govori orožje. Pisatelj pa mora govoriti, mora glasno govoriti, in sicer zato, da ne prične govoriti orožje. Njegov glas se obrača do vseh ljudi, ki so dobre volje, in naj že živijo kjer koli.

Ščevalci vojne hočejo, da bi stopile v akcijo nakopičene bombe, ker mnogim Amerikancem naš socialni red ni všeč. Kar se okusa tiče, se ni mogoče spuščati v prepir, zlasti ne z gentlemeni, ki je njih edini argument rožljanje z orožjem. Socialni red v Ameriki pa nas tudi ne more navdušiti.

Mi smo na primer mnenja, da so zakoni o »ločitvi rase« in še vedno trajajoče suženjstvo v južnih državah žalitev človeškega dostojanstva. Toda zato nihče pri nas ne zastopa stališča, da bi se morala zato Mississippi ali Georgija prepušči ognju najmodernejšega orožja.

V letih vojne smo slišali od Amerikancev zelo lepe besede, da imajo vsi narodi pravico do obstoja. Po zmagi so napravili naslednjo majhno korekturo: vsi narodi imajo pravico do ameriškega varuštva. Na Kitajskem in v Koreji, v Indoneziji in Vietnamu so mnogi ljudje smatrali Atlantsko listino za popolnoma resno stvar. To naivnost so morali plačati s svojo krvjo.

V različnih evropskih deželah, ki so pričele po osvoboditvi izpod fašističnega jarma iznova graditi svoje življenje, se je pokazalo, da so postali komunisti velika ljudska stranka. V nekaterih deželah, kot v Bolgariji, je večina glasovala za komuniste, kot v Franciji, pa velik del prebivalstva. Komunisti so bili zato pred drugimi, ker so postavili svojega moža v času, ko ni bilo glasovanja z volivnimi listki, temveč z lastno krvjo. V mnogih deželah so bile ustvarjene koalicijske vlade, v nekatere od teh so stopili tudi komunisti. Tedaj so pričeli ameriški trgovci delati »red«. Sklenili so, da bodo »odkrili« Evropo in ji dodelili dobrote ameriške civilizacije približno na isti način kot nekoč jezuiti domačemu prebivalstvu v Paragvaju. Evropa trpi lakoto. Amerikanci so prihiteli na pomoč: lačne Grke radodarno hranijo s patroni, strelivom in bombami. V Franciji in v Italiji so Amerikanci izjavili: »Če ne vržete komunistov iz vlade, ne dobite ne žita ne preмога.«

In v isti sapi zagotavljajo ameriški politiki, da se Sovjetska zveza vmešava v tuje zadeve. Stara zgodba — tat vpije: »Primitve tatul!«

V Ameriki posebno ljubijo psalme in citate iz svetega pisma. Če uganjajo trgovino, govore o Bogu, če linčajo črnca, govore o ljubezni do bližnjega. Noben čudež ni, da ameriški roparji tudi sedaj, ko pozivajo k strahotni vojni, zagotavljajo svojo ljubezen do ljudi. Srce se jim krči, če vidijo hudobijo in krivico. Ogorčeni so nad usmrčitvijo Nikole Petkova, ki ga je bolgarsko sodišče obsodilo na smrt zaradi zarote proti republikli.

Pred dvajsetimi leti pa so dali ameriški sodniki usmrtiti na električnem stolu dva popolnoma nedolžna, Sacca in Vanzettija. Vsi pošteni ljudje sveta so protestirali proti nepravični obsodbi. Amerikanci so odgovarjali: »To je samo naša stvar.«

Ko sem bil lansko poletje v Jacksonu, je bil tam usmrčen neki črnc. Sodniki so dejali branilcu: »Vemo, da je črnc nedolžen; toda oprostiti ga ne moremo,

ker bi to vrglo slabo luč na bele priče.«

Čemu se Amerikanci ne bavijo s problemi pravosodja na lastnem ozemlju? Približno vsak mesec postavijo v Ameriki na električni stol človeka, čigar vsa krivda je v tem, da je njegova koža temne barve.

Kaj bi dejali gospodje senatorji in člani kongresa, če bi Bolgarija protestirala v Washingtonu proti očitno nezakonitim sodbam ameriških sodišč?

Amerikanci so pred kratkim protestirali proti madžarskim parlamentarnim volitvam. Ni jim bilo všeč, da so bili aktivni fašisti črtani iz volivnih imenikov. V ameriških južnih državah pa ni najti imen milijonov državljanov v volivnih imenikih samo zaradi tega, ker so črnici ali mulati.

Kaj bi dejali gospodje iz zunanega ministrstva ZDA, ko bi Budimpešta protestirala zaradi kršitve volivnih pravic v ZDA?

Ameriški reakcionarji so ogorčeni nad Jugoslovani, ki so se drznili dati prednost maršalu Titu pred izdajalcem Mihajlovičem. Ogorčeni so tudi nad tem, da čitijo Beograščani simpatije za Mosku in Moskovčani simpatije za Beograd. V tem je vzrok, zakaj predlagajo ščevalci vojne, da bi bombardirali Jugoslavijo in obenem Sovjetsko zvezo. Mi smo z Jugoslavijo povezani ne samo zaradi kulturne sorodnosti, ampak tudi zaradi bojnega tovarišstva težkih let. Toda kaj veže yankeeje s pastirji v Chileu ali

z delavci Venezuele? In vendar nimajo ministri različnih republik latinske Amerike brez posebnega dovoljenja iz Washingtona niti pravice kihnuti. To stanje smatramo za nepravično, toda zato še nihče od nas ne predlaga, naj se bombardira Nikaragua in obenem ZDA.

Ameriško ljudstvo je željno miru prav tako kot vsi ostali narodi. Da to ljudstvo ni v stanu vojnih ljubiteljev v svojih lastnih vrstah spraviti k pameti, je vzrok v tem, da je povprečni Amerikaneec docela zmeden zaradi lažnivih poročil, vsakdanjih »senzacij«, skratka zaradi klevet, ki jih fabricirajo preko morja kar na tekočem traku.

Mi smo dejansko nasprotni pol Amerike: mi cenimo harmoničen, vsestranski razvoj človeka. Mi imamo za enkrat še premalo hladilnih omar in sesalec za prah; to je resnica. Zato pa imamo zelo mnogo pravih ljudi.

Mi prav radi priznamo, da so ameriški stroji za pranje boljši od naših; toda odločno odklanjamo, da bi oboževali pralne stroje, da bi izkazovali čast hladilni omari ali da bi pred modernim nalivnim peresom padli v prah. Po našem mnenju je važno predvsem, kaj s polnilnim peresom pišejo.

Ni slabo to, da mnogi Angleži in Francozi častijo ameriško kulturo, slabo je, da častijo ameriško barbarstvo.

To ni kult knjige, naj bo že od Irvina, Longfellowa ali Hemmingwaya — to je kult Marshallove čekovne knjižice.

Buržoazija ne izdaja prvokrat svojih narodov. Ne gre samo za izgubo politične neodvisnosti, temveč po njej tudi za materialno in duhovno izropanje Evrope.

Pri nas v Sovjetski zvezi nihče noče vojne. Nihče. Niti en človek! Naša republika je stara trideset let. Nastala je z besedami: »Mir svetu«, in te besede so ostale njena prisega.

Skozi trideset let je naša republika

branila stvar miru in vabila druge države k razorožitvi. Nikdar ni bilo mogoče v stolpcih naših časnikov brati pozivov za napad na druge dežele.

Ko pa so fašisti vdrl v našo deželo, tedaj smo pokazali, da so miroljubni ljudje še kako sposobni, da prisilijo na kolena preizkušene pretepače. Toda tudi po zmagi smo ostali pristaši miru.

Sovjetski zastopniki v različnih mednarodnih ustanovah ne ščitijo le otrok Moskve in Beograda, ampak tudi otroke New Yorka in Montreala, ščitijo matero vsega sveta, muzeje Evrope, zidarsko odre zidarja v Kijevu, Parizu in v San Franciscu.

Pred letom dni sem videl v Franciji razvaline nekega mostu čez Loire, ki je vezal dve mesteci. Ko sem vprašal, zakaj ne zidajo novega mostu, mi je neki skeptik odvrnil: »Čemu? Za novo vojno?« Pred kratkim sem napravil 5.000 kilometrov dolgo potovanje po naših področjih, ki jih je prizadela vojna. Povsod se gradi. Z velikim trudom se gradijo mostovi in šole, čitalnice in mesta. Morda nas bo marsikakšen skeptik obtožil, da smo preveliki optimisti? Obstoja optimizem ptiča noja, ki vtakne svojo glavo v pesek, da ne bi ničesar videl. To je bil — pet minut pred prvimi streli — optimizem mož iz Münchena. Mi vidimo nevarnost in ji zremo v oči, mi vidimo podivjane trgovce, ki so izgubili pamet, ki so pripravljene žrtvovati na milijone ljudi, da bi povišali svoje dividende. Toda mi ne vidimo samo teh, vidimo tudi ljudi, ki so dobre volje. Mi vidimo lačno, izmučeno in preplašeno Evropo, ki spet vidi v nas borce za mir. Tudi v Ameriki sami vidimo poštene može in žene; ti sovražijo pobesnele provokatorje. Mi smo optimisti zato, ker imamo dobre oči. Vemo, da je stvar miru v dobrih rokah. Mi verujemo v zmago razuma in kulture, v zmago človeka.

Ob veliki obletnici

Tri leta od osvoboditve Beograda

Od daleč nekod sem tisti večer prišel prav zelo utrujen na bazo 20, kjer sem sicer, če se more tako reči, stanoval. Ni bila prijetna pot v strmi breg in močno sem se kesal, da le nisem ubogal Henrika, ki mi je ponujal konja. Ker mi je sree takrat že hudo nagajalo, sem vsake četrt ure počival in kar koli sem nosil, mi je bilo odveč. Ko je kurir Jože videl, kakšen revež sem, bi me najrajši nesel, kajti močnemu in dobremu Izancu bi kaj takega bilo malenkost. Pa me le ni in počasi sva spet obiral gladko roško kamenje in spet in spet sva počivala.

Trdna noč je že bila in vsak, kdor pozna Rog, ve, kako prav nič se ne vidi, ko se v Rogu stemni. Le s težavo in dobro oznojen sem prilezel do baze in do njene straže, s katero je opravil Jože, ker je vedel znake. Teh sicer tako preprostih vojaških učenosti si nisem nikdar dobro zapomnil in če sem hodil sam, sem imel večkrat sitnosti. Te stvari sem vedno prepuščal Jožetu, ki je danes že poročnik in še vedno tisti skromni, iskreni in tako dragi in stari Titov partizan. Poslovila sva se, ker je Jože odšel na desno k zaščitnemu bataljonu, jaz pa sem nekaj časa okleval, ali bi le še stopil k Micki, ki je prav gotovo pustila večerjo. Nazadnje sem jo rajši ubral proti kotanji, kjer je ležala naša baraka. Še dobro vem, kako sem padel preko drevesa, ki se je nerodno zavalilo čez naše steze, sicer že pred leti.

Ker sem bil resnično utrujen in ker še ni bilo večerje, sem se zavlekel na pograd in poizkušal zaspati, čeprav je bilo šele tri četrti na osem. Toda zaspal nisem.

Velika posebnost naše barake je bil radijski aparat, pravi partizanski patent, ki je ubogljivo kot intendantova mula prinašal novice od vsepovsodi. Včasih se mu je le kaj zataknilo in treba ga je bilo samo nekoliko stresti in spet se je zbudil, pel, čvrčal, cvilil, pa tudi govoril. To, da je morda le kaj novega, me je pognalo iz pograda, zvezal in spojil sem vse potrebne žice in zveze. Čeprav

je aparat pokazal vso najboljšo voljo, Moskve le nisem mogel ujeti. Zdelo se mi je sicer, da slišim tiste znane začetke sovjetske himne, ki so se oglasili vselej v kratkih presledkih v pavzi med sporočili slavnih zmag Rdeče armade, toda slišalo se je vse tako slabo in tudi ni bilo nič boljše, če sem aparat še tako pestil in tresel.

No, začeli so prihajati prebivalci in stalni obiskovalci barake. Ker se je aparat slabo obnesel, sem ga zaprl in — kot čudež — se prav nihče ni zmenil zanj. Po navadi je bilo vselej tako, da se ga je lotil naslednji, če je ta ali drugi odnehal, a ta večer so ga pustili vsi na miru. Pogovarjali smo se, razpravljali, kaj je z Beogradom, kaj drugod, kdaj bo konec. Da tisto leto še ne, je bilo jasno. Da pa na pomlad, smo upali. Naložili smo spet drva v našo peč, ki je postajala rdeča, da je perilo, ki se je stalno sušilo v baraki, na lahko poplesovalo kot zastave v vetru. Bilo je že čez osmo, ko se je nekdo le spet spomnil aparata. London se je dobro slišal, a je že končaval, priporočal pa je, naj poslušamo glas Amerike. Tedaj pa — prve besede: Beograd je svoboden! Mi pokonci, kaj, Beograd in skoraj bi zlezli v aparat. Bilo je res! Beograd svoboden!

Novica se je razširila kot blisk. Baza, ki je bila zlasti zvečer tiha in mirna, kajti zvečer se je po navadi delalo še dolgo in brez uradnih ur, je oživela. Vsak je vprašal, če je res, nato pa odhitel, padal in se spotikal brez luči in brez slabe volje preko dreves, skal in korenin in hitel sporočat naprej.

Oživela je tudi naša baraka. Skraja smo drug drugega kar gledali, kakor da se prav za prav ne zavedamo veličine dogodka. Toda presneto smo se ga! A z nami je bilo že tako: ko je enkrat prišlo tisto, tako zaželeno in veselo, smo spočetka samo obstali, kakor bi hoteli drug drugega vprašati: no, kaj bo pa sedaj?

Nato se je počasi sprožil pogovor. Se-

daj je Tito dobil svojo pravo prestolno mesto, sedaj se bo selil Nacionalni komitet, generalni štab. Sedaj je osvobojeno naše glavno mesto. Sedaj je nadvse jasno, da pride res že na pomlad na vrsto Zagreb, Sarajevo in Ljubljana. Da, Ljubljana. In potem bo konec vojne, potem bo mir in nova, Titova Jugoslavija bo zaživela svoje svobodno življenje. Vsem so se nam svetile oči, dočakali smo veliki dan in proslavili smo ga, da bi ga danes ne bolje in lepše.

Še večje proslave so bile na terenu. Ko so vojska in ljudje zvedeli veliko in veselo novice, so zagoreli kresovi, v zrak pa so začele švigati rakete vseh barv. Vojska na položajih je začela streljati slavnostne salve iz vseh svojih orožij in Bela Krajina je bila v kratkem videti tako, kakor da so tam vojaške operacije največjih obsegov. Avijoni, ki so imeli redno zvezo med Barijem in našim letališčem ob Kolpi pri Podzemlju, se niso upali spustiti in so prinesli nazaj v Bari vest, da je vdrl sovražnik in da so v teku hude borbe.

Vesolja nad zmago, srečnih in navdušenih klicev Titu, njegovi armadi in veliki zaveznici Sovjetski zvezi in njeni Rdeči armadi ni bilo ne konca ne kraja.

Beograd je res postal glavno mesto in naši so se vozili z avijoni k Titu, v Generalni štab, h Kardelju in ko so se vračali, so pripovedovali velike in lepe stvari. Pozabili smo že, to smo lahko ugotovili, kakšna je svoboda in še teže smo jo čakali.

V popolni svobodi, duhovni in telesni, praznujemo danes to veliko obletnico. Ze lani smo jo, a danes jo še bolj ponosni in še z večjim veseljem. Vse gre in je šlo tako, kakor je moralo iti.

S ponosom gledamo na Beograd vsi državljani nove Jugoslavije. S ponosom in veseljem, ker ne samo verujemo, temveč tudi vemo, da je novi Titov Beograd resnično naše glavno mesto, tisto naše veliko srce, ki daje pravo in neuničljivo življenje sedanji Jugoslaviji, njenim narodom in njenim republikam.

Zato ob prazniku njegove zmage in svobode nismo veseli samo tisti, ki smo se tega velikega dneva tako prisrčno razveselili kje v partizanih, temveč vsi tisti, ki so spoznali in sedaj dokončno vedo, da je le s Titovim Beogradom možna današnja, večna in neuničljiva resničnost: svobodna, resnično ljudska republika Jugoslavija.

Dr. Metod Mikuž (1946)

Srednja kmetija

Ko smo zadnjič v našem listu pisali o agrarni reformi, smo razmotrivali predvsem socialno stran tega vprašanja. Tokrat si oglejmo še gospodarski pomen agrarne reforme in njenih določb o velikosti dopuščene zemljiške posesti.

Nedvomno je glavni namen agrarne reforme dati delovnemu kmečkemu ljudstvu zadosti zemlje in s tem vzbuditi veselje do intenzivnega obdelovanja zemlje, ki ga napredna država tudi praktično pospešuje z mnogostranskimi naprednimi ukrepi in tehničnimi pripomočki.

Zakon o agrarni reformi v LR Sloveniji določa, da kmečka posestva ne smejo obsegati nad 20 do 35 ha obdelovalne zemlje in nad 10 do 25 ha gozda. Skupno torej kmečka posest ne sme obsegati več ko 45 ha plodne zemlje. Presežek ali pa tudi celo posestvo, ki ga lastnik ne obdeluje sam s svojo družino, se razne obdeluje za obdelovalno zemljo se štejejo vrtovi, njive, sadovnjaki, travniki in pašniki, ki so primerni za obdelovanje. Zgradbe, naprave, živi in mrtvi kmetijski inventar posestev, ki presegajo obseg 45 ha, se ne razlaste, za razlašeno zemljo pa dobi lastnik odškodnino v višini enoletnega donosa na enem hektaru zemlje.

Razlašena je tudi zemljiška posest bank, podjetij, delniških družb, cerkva in vseh takih lastnikov, ki zemljo ne obdelujejo sami in jim ta služi le kot sredstvo za nalaganje kapitala. Cerkve in verske ustanove so obdržale od 10 ha do 30 ha zemlje. Posestva, ki so sicer manjša od 45 ha, a jih lastnik ne obdeluje sam, se razlastijo do 3 ha obdelovalne zemlje odnosno 5 ha gozda.

Že te kratke, v nekaj besedah izražene določbe zakona o agrarni reformi nam jasno pokažejo poglobljeno načelo: Zemljo tistemu, ki jo obdeluje, in sicer toliko, kolikor je lahko sam in s svojo družino obdela! Upoštevajoč napredne pripomočke, je meja kmečke posesti, ki jo lahko lastnik z družino obdela, določena na zgoraj s 45 ha. Te določbe pa niso slučajne, ampak so plod intenzivnega študija agrarnih razmer na slovenski zemlji in plod dolge socialno politične borbe ter rezultat praktičnih spoznanj in izkušenj.

Iz vsega je razvidno, da je bila srednja in mala kmetija spoznana kot najboljša oblika kmečke posesti. In zakaj je ravno srednja kmetija pri nas najpovoljnejša velikost kmečkega posestva?

Bistvo je v tem, da je lastnik hkrati tudi upravitelj in glavna delovna sila na posestvu. On opravlja vse posle s svojo družino sam in ni navezan na najete delovne moči. S tem se hkrati z agrarno reformo rešuje tudi problem poljedeljskega delavstva. Potreba po poljedeljskem delavstvu je s tem zmanjšana in vse ti-

ste sile, ki so doslej delale za veleposestnike, bodo na razpolago industriji.

Tudi terenske razmere igrajo važno vlogo pri plodnosti zemlje in srednje posestvo je v tem pogledu mnogo bolj gibčno, ker omogoča na različnih tleh hitrejšo menjavo vrste kultur. Tudi konjereja in živinoreja uspevata na srednjih kmetijah najbolje. Po statističnih podatkih iz leta 1939 pride na 100 ha obdelovalne zemlje: pri malih posestvih do 2 ha 46 glav, od 2 do 20 ha 68 in od 20 do 100 ha 62 glav živine, na veleposestvu, ki obsegajo nad 100 ha, pa samo 28 glav. Pri konjih je ta razlika še mnogo večja. Kjer pa se bi pokazalo glede na donos žita skupno obdelovanje zemlje na večjih površinah z mehanično po-

gonsko silo kot rentabilnejšo, imamo možnost snovanja zadrug in združnega obdelovanja zemlje s pomočjo strojnih postaj itd.

V splošnem preživljajo srednje in male kmetije na isti površini trikrat toliko ljudi kot veleposestva. Pri tem je važno še naglasiti, da ima gospodarsko krepak in telesno in duhovno zdrav kmečki človek na neobremenjenem in gospodarsko neodvisnem manjšem posestvu važno vlogo v narodnem življenju. On je vrelc sveže narodove sile in sidro narodne zavesti. Kmečki otroci so zdravi in odpornejši kot mestni ter najboljši jamci za obnovo v narodnem življenju. Neodvisni kmečki človek, ki je s svojo eksistenco navezan na zemljo, je samozavesten, bo ohranil svojo zemljo v vsaki nevarnosti. On jo obdeluje, neguje, časti in ljubi in iz te ljubezni se poraja ljubezen do doma, rodu in domovine.

To so dejstva, ki jih ugotavljamo najbolj pri srednjih kmetijah, manj pri malih, sploh ne pa pri veleposestvih. Premajhni posestniki so gospodarsko odvisni, morajo si iskati zaslužka še izven posestva, kar jih sili k temu, da zapuščajo dom in iščejo zaslužka v tujini, kjer se mnogi odtujijo. Za veleposestnika pa zemlja sploh ni zadeva obstoja v kmečkem pomenu, temveč le naložen kapital in stvar računov, špekulacije in dobička.

Predvsem veljajo zgoraj navedene okoliščine za razmere na jezikovni meji pri nas na Slovenskem Koroškem. Temelj našega narodnega življenja je kmečki človek in on zahteva zemljo zase, ker jo z ljubeznijo obdeluje in jo hoče izboljšati. Zato je upravičena njegova zahteva po izboljšanju položaja, ki mu ga mora prinesiti agrarna reforma.

Inž. Igo Oraž.

Važnost soli pri krmljenju živine

Prehajamo polagoma spet na suho krmljenje, ki je v primeri s pašo vedno bolj ali manj nenaravno in ki zaradi tega zahteva posebne pažnje, saj je z njim treba nadomestiti redilne, zdravilne in blažilne snovi. Med zadnje spada tudi sol.

Navadna sol (NaCl) je neobhodno potrebna človeškemu in živalskemu telesu. Iz nje se ustvarja solna kislina, ki pospešuje prebavo in izloča natrij, ki tvori skoraj polovico pepela krvi. Sol draži sluznice, da izločajo več prebavnih sokov, ki razkrajajo tudi težko prebavne hranilne in krmilne snovi. Kakor človek oboli tudi žival, če ne dobi s hrano zadosti soli. Dokler so se ljudje hranili pretežno z mesom, niso občutili potrebe po soli, ker je je v mesu toliko, kolikor je telo potrebuje. Zato tudi mesojede živali ne potrebujejo toliko soli kot tiste, ki se hranijo z rastlinami. Vsakomur je znano, kako poželjivo ližejo sol ovce, koze in govedo. Če je ne bi potrebovale, ne bi bilo takega pohlepa po njej.

Rastlinska krma je zelo različna glede na množino soli, ki jo vsebuje. Krmila, rastoča blizu morja ali na drugi solnati (kraški) zemlji, imajo v sebi toliko soli, kot je živalsko telo potrebuje. Seno s suhih travnikov ima dovolj soli, detelja nekoliko manj, še manj pa žito, moka in otrobi. Oves je v tem oziru boljše kot ostala žita.

Čim bolj se odmika krmljenje živine od naravnih razmer, tem bolj je potrebna sol. Če je živina večinoma v hlevu, kjer ji pokladajo slaba, prazna in težko prebavljiva krmila, kakor slamo, pleve, prestaro košeno ali kislo seno, koruznico, krompir in vodene odpadke iz žganjarn, tam je dodatek soli nad vse potreben. Ob pokladanju teh praznih kr-

mil je dajati vsem živalim soli. Molzne krave so izjema. One potrebujejo namreč sol tudi pri dobri krmi, ker izločajo z mlekom dnevno precej klorida, ki je sestavni del soli. Molzne krave zaradi pomanjkanja soli lahko obolijo.

Sol pospešuje izločanje prebavnih sokov in s tem slast. Marsikaterega neslastnega krmila žival ne bi pogledala, če bi ne bilo primerno slano. Sol je treba dajati živini kolikor mogoče dobro razdeljeno in pomešano s krmo. V živinorejskih planinskih krajih primešajo potrebno sol senu že kar takrat, ko ga vozijo s travnikov na skedenj. Posebno od dežja oprano seno postane na ta način okusnejše. Če se seno ali otava v parni ogreje in se začne potiti, je najbolje, da primešamo 200 kg senu po en kg živinske soli in ga močno stlačimo. Tako ga ohranimo sveže in postane še prav dobro.

Sicer potrosimo sol na krmo, jo raztopimo ali pa polijemo klajo s slano vodo. Najbolje pa je dati sol pomešano z drugo pesno krmo, otrobi itd. pred pokladanjem druge krme. Govedu je dati na 100 kg žive teže po 5 gramov soli na dan. Tako naj je dobi do 400 kg težka molzna krava na dan 20 gramov. Ostalim živalim naj privoščimo na dan ali vsaj dva do trikrat tedensko: pitovnemu govedu 30, volu 15, mlademu govedu 7-10, kozi in konju 4-5, svinji pa dva do tri grame soli.

Vsaki živali odmerimo določeno mero soli, da je ne dobi ena preveč druga premalo. Prekomerne množine soli živini lahko škodujejo in povzročajo zastrupljenje. Opozoriti je treba še posebej, da razne druge snovi, predvsem klajno apno, ne morejo nadomestiti naravne ku-

hinjske in živinske soli, kot tudi obratno sol ne more nadomestiti klajnega apna. Sol ima v telesu svoje posebne naloge, kakor tudi klajno apno deluje v posebnem pogledu, in sicer predvsem pri tvorbi kosti in nadomeščanju apna v živalskem organizmu.

Kočuški

TA TEDEN SE SPOMINJAMO

- 18. 10. 1869 je umrl v Kranju svobodoljubni slovenski pesnik Simon Jenko.
- 18. 10. 1931 je umrl slavni izumitelj Thomas Edison.
- 18. 10. 1893 je umrl Charles Gounod, francoski operni skladatelj.
- 19. 10. 1943 je bil začetek konference zunanjih ministrov ZSSR, ZDA in Velike Britanije. Konferenca je bila v Moskvi.
- 20. 10. 1944 je bila osvobodjena prestolnica narodov nove Jugoslavije — Beograd.
- 20. 10. 1883 je bil rojen Aleksander A. Krejn, sovjetski skladatelj.
- 22. 10. 1881 je bil rojen Fr. Liszt, skladatelj in nedosežni pianist.
- 23. 10. 1944 je prestopila Rdeča armada meje vzhodne Prusije.
- 24. 10. 1925 je umrl Alessandro Scarlatti, skladatelj.

Izdajatelj, lastnik, odgovorni urednik lista: dr. Matko Scharwitzl, Wien XVI, Ottakringerstrasse 83. — Glavni urednik: dr. Franci Zwitter. — Uredništvo in uprava: Wien IV, Waaggasse 6/II. Telefon B 21-5-50. — Podružnica uprave: Celovec (Klagenfurt), Völkermarkterstrasse 21/I. — Tiska: „Globus“, Zeitungs-Druck- und Verlagsanstalt G. m. b. H., Wien I, Fleischmarkt 3-5.

FRANCE BEVK:

KAPLAN MARTIN ČEDERMAC

Gospodu Martinu je vzelo besedo; pobledele je slonel na prižnici in gledal po cerkvi. Zgodilo se je, kar je najmanj pričakoval. Da bi dalje govoril, na to še mislil ni. In če bi bil tudi hotel govoriti, bi ne bil mogel; tako krčevito se mu je zadrnilo grlo, da je težko sopesl. Sprva ga je bilo čudno preplašilo, že v naslednjem trenutku mu je tiho zadovoljstvo zalilo srce. Kaj bodo storili? Zdaj je vedel; ležalo mu je kot na dlani. Bal se je, da bodo vdano sklonili glave in molčali. Tega niso storili. Zahvaljen bo di Bog! Zadetji so bili v dno duše, njihov upor se je izražal v joku, v mrkih pogledih. Kljub razburljivosti trenutka mu je tiha hvaležnost napolnila dušo. Pa ga je že v naslednjem trenutku preplašila neka misel. Kaj se bo morda zgodilo že čez trenutek? Kdo pozna skrivnost in nedoumljivost množice? Kdo? Ali se ne bo iz joka nenadoma utrgal su-

rov glas, se dvignila kletev? Ob tej misli ga je mrščavica spreletela do nog. To se ne sme zgoditi! Moj Bog, to se ne sme zgoditi!

Dva moža sta se zganila in se prerila do Mjutke, da bi jo odvedla iz cerkve. Ko je deklet spoznalo njuno namero, je še huje zavreščalo.

»Pustita jo!« se je oglasil kaplan z drhtečim glasom. »Pustita jo, da se izjoče in se sama pomiri! Potem bomo mogli...«

In se je tudi njemu utrnila solza po licih. Obrisal jo je v rokav; ni se je sramoval, a ga je žgala. Zdaj je vedel, da se nič hudega ne bo zgodilo; nič težkega, bogokletnega, nepopravljivega. Besede, ki jih je izgovoril v domačem jeziku, so bile ko veliko olajšanje; zaupanje in vera sta se zopet rahlo dokatnila njihovih duš. Moj Bog, ali je mar on kriv? Ali ni trpel ves prejšnji dan in

dve noči? Minila ga je vsaka neodločnost, do konca se mu je zjasnilo v duši. »Nikoli več!« je ponavljal pri sebi. »Naj se zgodi kar koli, nikoli več! Molitev!« »Ta še ni prepovedana,« je bil rekel don Jeremija. Še ni? Jezus!

Cerkev se še ni bila docela pomirila, polnilo jo je pritaženo hlipanje, ko je pokleknil in začel moliti žalostni del rožnega venca. Verniki so razumeli; na očenaše in češčenamarije so odgovarjali glasno, vroče, z vzdihom, kakor da iz globočine svoje stiske vpijejo k Bogu. V glasove, ki so bučno trepetali pod obočkom, so zlivali vse, kar jim je težilo srca. Slovenski očenaš, slovenska češčenamarija! Tudi kaplan Čedermac ju še nikoli ni doživljal tako globoko, tako iz dna svoje duše kot takrat. Od ganjenosti mu je jemalo glas, ki mu je zdaj pa zdaj popolnoma potišal...

Preko cerkvene ladje so ležali široki sončni prameni in slikali svetle kvadrate na stene.

*

Čedermacu je srce pelo od zadovoljstva, a hkrati ga je navdajala tesnoba. Prizor v cerkvi mu je ves čas igral pred očmi in mu z ganjenostjo vrhal dušo. Po maši se možje niso takoj razšli, v burnem razgovoru so stali pred lopo; ko je stopil iz zakristije, so utihnili. V zadregi mu je zastala noga, omenil je vreme in bodočo trgatve; možje so bili redkih besed.

Obedoval je zamišljen; zdaj se je zresnil in se zopet nasmehnil, kakor da so se mu naglo menjavali občutki. Pogledal je Katino, ki je stopila v izbo; imela je miloben izraz na obrazu in objokane oči, a se je nasmihala.

»No, Katina! Kako je?«
Zahotelo se mu je domačnosti.
»Nič. Tako.«
Dekle je skrivalo zardele oči.
»Kako — nič? Zakaj si pa jokala?«
»Ne vem. Saj so vsi jokali.« Počakala je, kakor da išče pravega izraza. »Lepo je bilo. Tako lepo je bilo...«

Gospod Martin se je zavzel. Lepo? Spomnil se je mladosti, ko je z otroki zahajal v hiše, v katerih so imeli mrliča; uživali so tujo žalost in tožbo, kakor da sede pri predstavi. Katina je bila posebno sprejemljiva za tragiko... Zgrozil se je. Ali naj bo mar to, kar se godi, za solze in zabavo?

»Slišiš, Katina! Ali danes ni bilo nikogar k nam?«

»Ne, nikogar.«
Čudno! Vsako nedeljo po maši so prihajali ljudje, ki so ga prosili za kako uslugo. Zamislil se je...

Katina je odšla na vas, a gospod Martin je vzel časnik. Ni mu bilo do branja. Odšel je v vrt, sedel na klopec pod mladi kostanj, tobacnico je položil na kolen. Pozabil je nanjo. Zagledal se je v roj muše, ki so poplesavale v soncu. Polaščal se ga je nemir, ki mu ni iz-

KIJEV

UKRAJINSKA PRESTOLNICA

Kijev — »mati mest na ruski zemlji«, je eno najstarejših mest ruske domovine. V Kijevu se je porajala slovanska državotvornost, odtod imamo prve izvore kulture slovanskih narodov. Prav tako je to mesto zdaj največje industrijsko mesto, slavna, dostojna prestolnica Sovjetske Ukrajine, dežele pšenice in sladkorne pese, premoga in jekla, strojev in elektrike, prestolnica ene največjih in gospodarsko najbolj razvitih republik mogočne Sovjetske zveze.

Veliko število tovarn in podjetij različnih industrijskih panog, ki so bila po večini zgrajena v času sovjetske oblasti, dajejo Kijevu videz velikega industrijskega središča. Razen tega je Kijev tudi duhovna prestolnica ukrajinskega naroda.

Za 30-letnico velike oktobrske revolucije bodo Kijevčani postavili ne daleč od rotunde v Sovjetskem parku spomenik armadnemu generalu Vatutinu. Pod njegovim poveljstvom je Rdeča armada osvobodila Kijev. Vojska armadnega generala Vatutina je 6. novembra osvobodila Kijev. Tega dne so vkorakali v mesto tudi partijski in sovjetski kijevski delavci. Ze naslednjega dne so se lotili dela, da bi čimprej popravili, kar je bilo razrušenega.

Prve dni so Kijevčani, ki so trumoma prišli na ulice z lopatami, krampi in motikami, začeli odmetavati ruševine z glavnih cest. Samo na enem kraju so opravili 2 in pol milijona delovnih dni. V parkih in drevoredih so na novo posadili 130 tisoč dreves in grmov na mestu tistih rastlin, ki jih je uničila vojna.

Glavni kijevski arhitekt, tov. Vlasov, pripoveduje danes:

»V Kijevu smo po vojni zazidali že tri sto tisoč kvadratnih metrov zemljišč s stanovanjskimi hišami. V prvem poldrugem letu povojne petletke smo za obnovo mestnega gospodarstva izdali več kot 170 milijonov rubljev. Petletni plan določa, da moramo zazidati milijon 200 tisoč kvadratnih metrov prostora za stanovanjske hiše, kar bo prav za prav čisto novo mesto. V Kijevu bomo zgradili večnadstropne stavbe ob glavnih cestah, pa tudi drugod bodo lepe in udobne hiše. Odbor za stavbarstvo pri Svetu ministrov SSR je sprejel v sovjetski gradbeni katalog več načrtov iz Kijeva, na primer načrt za enodružinsko hišo, ki bi stala 19 tisoč rubljev.

Pred vojno je Kijev imel tovarne za stroje, podjetja za izdelovanje železniških vagonov, tovarne za poljedelske stroje, več lesnih podjetij in drugih to-

varn kot tekstilnih, čevljarških in slaščičarskih. Kijev je imel več ko tisoč podjetij z letno proizvodnjo za dve milijardi rubljev.

Skoraj vsa ta industrijska podjetja je vojna uničila, nekatere so Nemci porušili do tal, od drugih pa so ostali samo kamniti temelji. V teh štirih letih so obnovili že skoraj vsa kijevska podjetja.

Kijevčani so se zavezali, da bodo del petletke za leto 1947 dokončali že za obe slavni obletnici, za 30-letnico velike oktobrske revolucije in za 4. obletnico osvobojenja Kijeva, ki bo 6. novembra.

Obnovljena kijevska industrija se je izkazala zlasti letošnjo pomlad, ker je izdatno pomagala kmetijskemu gospodarstvu. Na stotine motorjev, črpalk, transformatorjev, na tisoče metrov cevi, okvirjev za tople grede, žeblice — vse, kar koli so potrebovali kolhozi v borbi za bogato žetev in dobro letino — so dali delavci kijevskih podjetij.

Danes proizvajajo Kijev vse tisto kakor pred vojno in celo več. Izdelujejo motorna kolesa in fotografske aparate (tipa »Leica«) znamke »Kijevčan«.

Za prihodnje leto pripravlja kijevska industrija proizvodnjo lovskega orožja, nove vrste pisalnih strojev, dalje bodo izdelovali bronzasto armaturo za vodni tisk in poligradske okraske, emajlirano posodje, optične pribore itd.

Kijevčani delajo noč in dan, da bi izpolnili naloge petletke. Obnovljene tovarne in podjetja, nove stanovanjske četrti — vse to je sad stahanovskega dela.

KULTURNI PREPOROD DEMOKRACIJ NA VZHODU

Velike socialne spremembe so zbudile stvariteljske sile v dušah mnogih narodov. V kratki dobi so se razgibali demokratski režimi na Poljskem, v Jugoslaviji, Bolgariji, na Češkoslovaškem in tudi v Romuniji. Nastopile so temeljite spremembe ne samo na področju materialnega, ampak tudi kulturnega življenja ljudstev. V teku lanskega leta se je v Jugoslaviji naučilo pisati nad 300.000 ljudi. Letos imajo v Romuniji tečaj za nepismene, kjer se uči čitati in pisati milijon prebivalcev. In v zapadnih krajih Poljske so nanovo odprli 117 novih srednjih šol.

Pred vojno je bilo število kmečkih in delavskih otrok v srednjih šolah balkanskih držav 5,7 odstotka skupnega števila učencev. Danes znaša to število 65 odstotkov. Izobrazba ni torej omejena sa-

V Kijevu dela eden najboljših zidarjev Sovjetske zveze Ivan Mihajlovič Rahmanin. Na stotine zidarjev iz Tiflisa in Arhangelska, Odese in Vladivostoka, Sevastopola in Murmanska prihaja k njemu v uk. Rahmanin položi v enem delovnem dnevu več ko po 30.000 opek, kar je dnevna proizvodnja opekarne.

»Čeprav sem se rodil v poltavski oblasti, sem le Kijevčan,« nam je dejal Grigorij Jakovljevič Carik, najboljši strugar v podjetju »Arzenal«, ki napravi najmanj dve sto odstotkov čez normo. Nekeč po veliki noči smo bili pri njem na obisku. Gledal nas je veselih, prebrisanih oči. Videti je, da mu je delo zares pri sreju.

»Oh, takih kot sem jaz, je v Kijevu na tisoče, v vsej Sovjetski zvezi pa na milijone,« nam je dejal.

V mestnem delu Kraščatik je bilo uničenih 363 stavb. Poleg veličastnih stanovanjskih hiš je bilo tu razrušeno tudi 5 gledališč in nekaj prekrasnih hotelov.

Sedaj se pripravljajo za nekatera nova dela: nove ceste s 14 metrov širokimi pločniki, pod mostovi bo dva kilometra dolg predor, kjer bodo razvrstili brozjavne in telefonske kable, pnevmatično pošto, plinske in vodovodne cevi itd.

Mimo udobnih in lepih stanovanjskih hiš bodo na Kraščatiku sezidali še koncertno dvorano, konservatorij, televizijsko središče, operno gledališče, dva hotela (enega s 15 nadstropji), kino gledališče z dvema dvoranama za tri tisoč oseb, Dom sovjetske trgovine, skladišča, ateljeje itd.

Na sestankih Kijevčani navdušeno presegajo nove načrte.

Novi Kraščatik je le del velikega načrta za obnovo prestolnice Sovjetske Ukrajine. Kijevski stavbeniki se že pripravljajo za druge obsežne naloge.

jajo na Poljskem, v Jugoslaviji in Bolgariji, je danes štirikrat večja kakor pred drugo svetovno vojno. V teku leta 1946 so na primer na Poljskem izdali približno 3000 knjig v skupni nakladi 30 milijonov izvodov.

Kulturni preporod v deželah vzhodnih demokracij pa se živo izraža tudi na drugih področjih.

Število ljudi svobodnih poklicev v deželah vzhodne Evrope je bilo vedno razmeroma majhno, in pri vsem je bila v teh deželah tipična nadprodukcija intelektualcev! V stari Jugoslaviji, ki je v pogledu umrljivosti otrok zavzemala eno prvih mest med državami Evrope, so delali na tem, da bi zaradi »nadprodukcije zdravnikov« bolj in bolj onemogočili izobrazbo zdravniškega naraščaja. V Romuniji je bilo leta 1939 nad 5.600 nezaposlenih učiteljev, pri tem pa je v deželi tako velik odstotek nepismenih ljudi! Z nacionalizacijo industrije v teh državah, z reorganizacijo poljedelstva je bila nezaposlenost popolnoma odpravljena in danes povsod iščejo strokovnjake. Podobno se je spremenil tudi družbeni položaj inteligence. Danes je inteligenci zagotovljeno častno mesto v političnem življenju. Učenjaki, umetniki in književniki se aktivno udeležujejo dela pri upravljanju države in zavzemajo visoke položaje v javnem življenju.

SMEJMO SE

POGOVOR

»S čim se pa Vi bavite gospod?«
»Note pišem.«
»Torej ste skladatelj po poklicu?«
»Ne, sem ameriški diplomat.«

SMOLA

A: Smola je to, da se tri velesile nič kaj dobro ne razumejo.
B: Ne, smola je to, da se tri velesile predobro razumejo.

SREČA V NESREČI

Vladna politika je stopila docela na desno. Ker bolj desno ne gre več, je vendar pričakovati, da bo šla od slej vedno bolj — na levo.

VANDALIZEM

V Atenah je grška vlada spremila nekoga ameriškega oficirja na starodavno Akropolo in mu pokazala slovite razvaline.

Mož je gledal razdejanje in končno dejal: »Vraga, in vse to so Vam razdeljali partizani?«

»No, to je res Vandalizem!«

viral le iz živčne napetosti in srčne preobčutljivosti. Plašila ga je zavest neke krivde. Dotlej si je domišljjal, da doobra pozna svoje duhovljane, njihove misli in nagnjenja. Ni računl, da je v njihovih dušah še mnogo skritega vsakdanjemu življenju in njegovim očem. Kar se je zgodilo, ga je obdalo z zadovoljstvom, a obenem s strahom. Še danes jih ne pozna. Bil mu je, kakor da se za tem spoznanjem skriva neka usodna neznanca.

Katina se je vrnila z vasi.
»Vsi možje so zbrani pred kapelico,« je povedala. »O pridigi govorijo.«

»Kaj pravijo?«
»Saj nisem poslušala.«

Sramoval se je svoje radovednosti. Nikoli ni maral, da bi mu ženske prinašale novice iz vasi.

Odšel je v izbo in v zmedenih mislih strmél v sence listov, ki so trépetale na pohištvu, v svetle krožce sonca na podobah. Čas med mašo in večernicami mu ni bil še nikoli tako dolg kot tisto nedeljo. Slednjic je udarilo v zvoniku.

Pred zakristijo so stali možje; bili so skoraj vsi, četudi so po navadi le redki prihajali k popoldanski službi božij.

»No, zdaj pa le!« je posilil vedrost in obstal, ker so mu zastavljali pot. »Je že čas.«

Možje so stali v tesni gruči in strmo gledali izpod čel. Nastalo je nekaj trenutkov tesnega molka, nato so se na dolgo spogledali. Breškon, prvi gospo-

dar v vasi, že nekoliko osivel in visokorasel kot topol, je stopil za pol koraka naprej; bil je cerkveni ključar, v prejšnjih časih občinski mož, resnoben, da se za prazen nič nikoli ni zasmel na spregovoril besede.

»Gospod... nekaj bi radi z vami govorili...« se je stežka odhrkal.

Gospod Martin je razumel.

»Tudi jaz bi rad z vami govoril,« je dejal malce negotovo. »Toda ne zdaj. Zdjaj ni časa. Po večernicah.«

»Večernic ne bomo zamudili,« se je Breškon prisiljeno nasmehnil. »Prej bi radi govorili,« je rekel s poudarkom. »Tako!«

Kaplan je bil presenečen, stal je kot okamenel, obšla ga je tiha nejevolja. Svoje glavnosti in upornosti ni trpel, toda zdaj mu je bilo vzelo vse moči. Če bi bil govoril kdo drugi, ne Breškon, ki se zlepa ni prenaglil, bi ga bil na kratko in rezko odpravil. Med možmi so bili nekateri bogaboječi, ki se niso sramovali poklekniti pred tabernakljem. Žene so stale ob cerkveni lopi in od daleč zrle s plahimi, zaskrbljenimi pogledi.

»To ste neučakani!« je rekel z rahlim očitkom. »No, dobro — pa se zgovorimo! Saj ne bo dolgo trajalo? Ne?«

»Tako smo rekli... in sklenili...« si je Breškon popravil klobuk in premolknil; besede so se mu zataknille v grlu.

»Ali bo zmeraj tako... kot je bilo danes?«

»Pridigo mislite? Kako naj vem, če

bo vedno tako? Tak ukaz je prišel, tega si nisem sam izmislil. Saj si lahko mislite, da je meni najteže...«

»Nam nič manj, verjemite, gospod.«

»Verjamem, verjamem.«

»Pa kdo je to ukazal?«

»Saj sami veste; videli ste ju... Kaj me še vprašujete?«

Breškon se je ozrl po možeh, ki so se sporazumeli s pogledi.

»Kdo ukazuje v cerkvi?«

»Saj, saj. Toda, kaj naj bi bil storil proti sili? Kaj naj bi bil storil?«

»Uprli bi se bili,« je rekel Breškon po premolku. »Upreti bi se bili morali.«

Ta način ostrega razgovora, brez dobrohotnosti in nasmeha, na videz brez sence spoštovanja, kakor da je hudodelec in stoji pred sodniki, je bil za Čedermaca povsem nov; neznansko ga je dražil in žalil. Hkrati ga je jezilo, da se je moral v obrambo posluževati tako jabolnih izgovorov. Upor zahtevajo od njega, a oni se tresejo pred vsako uniformo. Krotil je občutke in se trudil da bi razumel svoje duhovljane. Da, umljivo, bili so ranjeni do dna duše, kakor da je nekdo samovoljno in nasilno segel po njihovi posesti. Užaljeno čustvo jim je prekipevalo in iskalo odduška. V svoji preprostosti niso grebli za najglobljimi vzroki, niso iskali pravega krivca, brskali so le na površini. Kdo je varuh njihove cerkve? On! Ako bi bila ukrajena monštranca, bi njega klicali na odgovor.

»Kdo pravi, da se nisem uprl?« je zvišal glas. »Nisem se podpisal...«

»Pa ste pridigali. Drugod je bilo vse po starem.«

»Kje?«

»V Rupe in v Sušju.«

Ze so bili izvedeli. Novice so se kot blisk širile iz vasi v vas. Čedermac je prepaden obmolknil; ni se hotel več zatekati k praznim izgovorom.

»Nič nismo razumeli.«

»Če bi bili po latinski povedali, bi ne mogli manj razumeti.«

»Kaj bi se prerekli! Če je tako, naj ključarji zaklenejo cerkev.«

»Čemu bi jo zaklepali? Iz Rupe naj nam prihaja maševati, ali pa iz Sušja.«

»Po bernjo bodo pa prišli, po bernjo.«

Vseprek so se oglašali glasovi. Možje so bili, kakor da jih je opijanilo vino. Besede so se prehitvale; Čedermacu so le nejasne, vse pomešane obležale v spodnji zavesti. Bil je ves trd od presečenja, pijan od občutkov. Odpor ga je veselil, a obenem ga je plašil in žalil. Besede o »bernji« so se mu kot strupeno želo zasadile v srce. Vanc Rakar, ki jih je bil vrzel, je z rokami v žepih neopostljivo stal pred njim in ga zlohotno, posmehljivo meril izpod čela. Saj sta se kljub nasprotovanju na tihem čislala; še prej, ko je kovač za delavnik in praznik nosil rdečo ovratnico; in potem, ko se mu je ustrahovana misel zaradi kruha umaknila pod črno srajco in je ostala trpka zagrenjenost v duši. (Dalje)